

Januar 2018

Evaluering af projekt

Livsglade børn som bruger deres krop

Center for Dagtilbud og Skoler & Center for Børn og Forebyggelse

Indhold

Indledning.....	3
Del 1: Evalueringens temaer og konklusioner.....	4
Evalueringens temaer.....	4
Datagrundlag.....	5
Opsummering og konklusioner.....	5
Del 2: Resultater af evalueringen.....	8
Tema 1: Udvikling i BMI, motorik og lyst til bevægelse hos de 3-7-årige børn.....	8
Tema 2: Daginstitutionsmedarbejdernes kompetencer.....	19
Tema 3: Fokus på bevægelse i den pædagogiske praksis i daginstitutionerne.....	20
Tema 4: Bevægelsesaktivitet i familierne.....	22
Tema 5: Tværfagligt samarbejde.....	23
Tema 6: Gennemførte aktiviteter.....	25
Perspektivering.....	26
Bilag 1. Spørgeskemabesvarelser.....	28

Indledning

Ishøj Kommunes Social- og Sundhedsudvalg og Børne- og Undervisningsudvalg besluttede på et fællesmøde den 25. juni 2014 at igangsætte projekt *Livsglade børn som bruger deres krop*. Projektet er blevet gennemført over en 3-årig periode fra januar 2015 til december 2017 i et samarbejde mellem kommunens daginstitutioner, sundhedsplejen, Center for Børn og Forebyggelse og Center for Dagtilbud og Skoler.

Projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* blev igangsat ud fra et ønske om at nedbringe antallet af overvægtige børn i Ishøj Kommune og styrke børnenes motoriske færdigheder og lyst til bevægelse.

Social og Sundhedsudvalget og Børne- og Undervisningsudvalget vedtog på udvalgsmøder d. 13. juni 2016 et evalueringsdesign for evalueringen af projektet. Nærværende evalueringsrapport tager afsæt i evalueringsdesignet og vurderer, hvorvidt projektets formål, delmål og forventede resultater er blevet indfriet.

Del 1: Evalueringens temaer og konklusioner

Med henblik på at nedbringe antallet af overvægtige børn i Ishøj Kommune og styrke børnenes motoriske færdigheder og lyst til bevægelse, blev der i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* formuleret følgende formål, delmål og forventede resultater.

Projektet havde som **formål**:

- *At nedbringe antallet af overvægtige børn i 6-7 års alderen.*

Projektet havde desuden følgende **delmål**:

- *At børn får mod og lyst til at bruge deres krop, således at deres grundform¹ forbedres.*
- *At flere børn deltager i det frivillige foreningsliv.*
- *At børn får styrket deres selvtillid og kropskompetence².*
- *At skabe klare snitflader og enkle arbejdsgange på tværs af kommunens centre.*

De **forventede resultater** af projektet var følgende:

- *At antallet af overvægtige børn er faldende eller fastholdes på niveau svarende til landsgennemsnittet.*
- *At færre børn har motoriske vanskeligheder ved indskolingsundersøgelsen.*
- *At børn og familier har fået flere ideer til et aktivt liv, og at børnene er blevet mere aktive.*
- *At samarbejdet med de praktiserende læger er styrket.*
- *At flere børn er aktive i det frivillige foreningsliv.*
- *At institutionspersonalets kompetencer er styrket.*
- *At organiseret og målrettet bevægelse indgår som en del af den daglige pædagogiske praksis i kommunens daginstitutioner, herunder at legepladsen bevidst inddrages som et pædagogisk rum i det daglige arbejde med bevægelse.*
- *At der er sket en synliggørelse og koordinering af de eksisterende tilbud.*

Evalueringens temaer

Formålet med evalueringen af projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* er at vurdere, om projektets aktiviteter har haft den forventede virkning på projektets målgrupper³ - det vil sige, om projektets formål, delmål og forventede resultater er blevet indfriet. Derudover skal evalueringen dokumentere, om de indsatser og aktiviteter, som er beskrevet i projektbeskrivelsen, er blevet gennemført. Ligeledes skal evalueringen beskrive processen omkring projektleders opfølgning på daginstitutionernes individuelle mål.

Der evalueres ikke særskilt på enkelte aktiviteter eller understøttende indsatser i projektet. Fokus i evalueringen er således, hvilke resultater der på baggrund af det samlede projektførløb er opnået i projektperioden i forhold til: børnenes BMI, motorik og lyst til bevægelse; familiernes ideer til et aktivt liv; medarbej-

¹ En god fysisk grundform betyder, at børnene har overskud til at gå, løbe, hoppe og lege aktivt uden at miste pusten og overskuddet.

² Gode kropskompetencer betyder, at barnet er aldersvarende socialt, psykisk, motorisk og sanseintegrationsmæssigt.

³ Primær målgruppe: 3-6-årige børn i Ishøj Kommunes daginstitution; sekundære målgrupper: 1: daginstitutionsmedarbejdere i Ishøj Kommunes dagtilbud; 2: familier til børn i Ishøj Kommunes dagtilbud.

dernes kompetencer; daginstitutionernes ændrede praksis hvad angår bevægelsesaktivitet samt den kommunale organisering.

Da der i flere tilfælde er tematiske overlap i mellem projektets formål, delmål og forventede resultater, er det hensigtsmæssigt at opsummere disse i temaer. Evalueringen er bygget op omkring følgende temaer:

- Udvikling i BMI, motorik og lyst til bevægelse hos de 3-7-årige børn
- Daginstitutionsmedarbejdernes kompetencer
- Fokus på bevægelse i den pædagogiske praksis i daginstitutionerne
- Familiernes ideer til et aktivt liv
- Tværfagligt samarbejde
- Gennemførte aktiviteter

Datagrundlag

Evalueringen baserer sig på følgende datakilder:

- Data fra sundhedsplejerskens indskolingsundersøgelse vedr. BMI, grov- og finmotorik, fysisk aktivitet samt fritidstilbudstilknytning hos nye skolebørn (NOVAX).
- Data fra *Store Vejedag* i daginstitutionerne vedr. BMI hos 4- og 5-årige børn.
- Data fra spørgeskema vedr. *Afrikaturen*, som anvendes i daginstitutionerne til at opspore børn med motoriske udfordringer, overvægtsproblematikker eller udfordringer i forhold til samspil og sociale relationer.
- Data fra overgangssamtaler med forældre i daginstitutionerne vedr. børnenes tilknytning til fritidsaktiviteter.
- Spørgeskemabesvarelser fra:
 - Daginstitutionsmedarbejdere
 - Tovholdere i daginstitutionerne
 - Daginstitutionsledere
 - SFO-medarbejdere
 - Repræsentanter for daginstitutionernes forældrebestyrelser
- Børneinterview i forbindelse med SFO'ernes Store Legedag.

Opsummering og konklusioner

Formålet med projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* var at nedbringe antallet af overvægtige børn i 6-7-årsalderen. Dette formål er delvist opfyldt i projektperioden. Der kan ikke påvises et fald fra projektets baseline – skoleåret 2014/15 – til dette skoleårs indskolingsundersøgelse.⁴ Et grundigere studie af data fra indskolingsundersøgelsen viser dog, at der blandt de børn, som er født i 2009 eller derefter ses en svagt faldende tendens, hvad angår andelen af overvægtige børn (moderat plus svært overvægtige) ved indsko-

⁴ Det skal bemærkes, at der for skoleåret 2017/18 kun er foretaget indskolingsundersøgelse for ca. 72 % af de børn, som skal igennem undersøgelsen i dette skoleår. Resultatet for 2017/18 vil derfor kunne ændre sig en smule i takt med, at de sidste data indsamles.

lingsundersøgelsen. Det er dog værd at bemærke, at der i samme periode er sket en stigning i andelen af svært overvægtige børn.

Sammenholdt med landsgennemsnittet er en væsentlig højere andel børn i Ishøj Kommune fortsat overvægtige. Så selvom der i nogle af projektets resultater kan spores en svagt faldende tendens, vidner de samlede resultater vedrørende børnenes BMI om, at Ishøj Kommune fortsat er særligt udfordret, hvad angår omfanget af overvægt blandt børn, set i forhold til landets øvrige kommuner.

Resultaterne fra indskolingsundersøgelsen vedrørende børnenes motorik viser, at knap hver sjette 6-7-årige barn i Ishøj kommune har motoriske vanskeligheder. Der kan registreres et lille fald fra skoleåret 2014/15 til skoleåret 2017/18 i andelen af børn, som har motoriske vanskeligheder. Projektets mål om, at færre børn har motoriske vanskeligheder ved indskolingsundersøgelse er således akkurat nået. Der ses dog ikke en stabilt faldende tendens, idet der i skoleåret 2016/17 sås en stigning i andelen af børn med motoriske vanskeligheder.

At der på trods af projektets mange bevægelsesfokuserede aktiviteter og indsatser ses en relativt begrænset positiv udvikling i andelen af børn med overvægt og motoriske vanskeligheder skyldes formentlig blandt andet projektets varighed. Der er tale om en projektperiode på 3 år, hvilket ikke er lang tid til at skabe ændringer i daginstitutionernes bevægelsespraksis og få disse til at vise resultater i børnenes bevægelsesmønstre og kropskompetencer i en grad, som målet om faldende andele af børn med overvægt og motoriske vanskeligheder kræver. Samtidig er det værd at bemærke, at indsatsen først og fremmest har været bundet op på daginstitutionerne og kun i begrænset omfang har rettet sig imod børnenes bevægelsesmønstre i hjemmet. I forhold til forventningen om, at projektet skulle kunne nedbringe antallet af overvægtige børn, er det desuden væsentligt at bemærke, at børnenes (og deres familiers) kostvaner ikke har været et tema i projektet. Dette må antages at være en væsentlig faktor i udviklingen af overvægt blandt børn.⁵

På trods af, at der på de målbare parametre – motoriske vanskeligheder og BMI – ses en relativt begrænset positiv effekt, tegner der sig et billede af, at børnenes bevægelsesadfærd har ændret sig i en positiv retning i løbet af projektperioden. De børn, som har gået i daginstitution i projektperioden, vurderes – på baggrund af SFO-medarbejdernes besvarelser - i højere grad end de børn, som gik i daginstitution inden projektet blev implementeret i daginstitutionerne, at vælge at *deltage* i bevægelseslege og *selv tage initiativ til* bevægelseslege. Det at en del børn selv udviser større lyst til at være fysisk aktive indikerer, at børnene har fået styrket deres tillid til egen fysiske formåen.

Blandt daginstitutionspersonalet ses en positiv virkning af projektet, hvad angår personalets kompetencer til at igangsætte bevægelsesrelaterede aktiviteter. Generelt oplever personalet, at de har opnået *viden* om motorik, sanseintegration og bevægelseslege via deres deltagelse i projektet, og at de *anvender* denne viden i deres daglige arbejde. Dermed er der skabt gode forudsætninger for, at der kan arbejdes bevidst og målrettet med bevægelse i daginstitutionerne. Det er da også mange daginstitutionsmedarbejdes, -lederes og forældres oplevelse, at dette allerede sker i vidt omfang. Generelt vurderer evalueringens respondenter, at bevægelsesaktiviteter og -lege er blevet en integreret del af den daglige pædagogiske praksis i daginstitutionerne – både i de indendørs og de udendørs aktiviteter.

⁵ Opsporing af overvægt og tidlig indsats for børn og unge i skolealderen, Sundhedsstyrelsen, 2014.

Med hensyn til projektets mål om at bidrage til at inspirere børnenes familier til et mere aktivt fritidsliv, giver lidt over halvdelen af de adspurgte forældre udtryk for, at de har haft et udbytte af projektet i form af, at de er blevet inspirerede til at få mere bevægelse og fysisk aktivitet ind i hverdagen. Lidt under halvdelen er blevet inspirerede til at undersøge mulighederne for fritidstilbud med fokus på bevægelse og fysisk aktivitet for deres børn. Projektets mål om at bidrage til, at børn og familier fik flere ideer til et aktivt liv er således nået for en del af familiernes vedkommende.

Et af delmålene i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* var at skabe klare snitflader og enkle arbejdsgange på tværs af kommunens centre. I projektperioden er der arbejdet på flere fronter med at sikre klare snitfaldere og enkle arbejdsgange i det tværfaglige samarbejde omkring sårbare børn – og ikke mindst med at tydeliggøre disse over for medarbejdere og samarbejdspartnere. Dette er blandt andet sket via opdatering af CBF's *Håndbog for samarbejde om sårbare børn* og udarbejdelse af *Din guide til forebyggende indsatser*.

Med hensyn til gennemførelse af projektaktiviteter kan det konstateres, at næsten alle planlagte aktiviteter i projektet er gennemført. En enkelt aktivitet – forældrekonference – blev ikke gennemført på grund af manglende tilslutning. Udover de planlagte aktiviteter er der blevet gennemført en række supplerende aktiviteter i projektperioden. Det drejer sig blandt andet om kompetenceudviklingsforløb for daginstitutionsmedarbejdere og senioridrætsvejledere, et inspirationsforløb for SFO-medarbejdere og tovholdermøder i projektets tovholdernetværk. De supplerende aktiviteter kan ses som et udtryk for projektdeltagernes ønske om at få styrket fokus på bevægelse i såvel daginstitutionernes som SFO'ernes pædagogiske praksis.

Del 2: Resultater af evalueringen

I det følgende vurderes det, hvorvidt og i hvilket omfang formål, delmål og forventede resultater i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* er blevet indfriet i projektperioden. De enkelte delmål og forventede resultater gennemgås under de temaer, som de knytter sig til.

Tema 1: Udvikling i BMI, motorik og lyst til bevægelse hos de 3-7-årige børn

Evalueringens hovedfokus er at dokumentere projektets virkning blandt de 3-7-årige børn, som gik i Ishøj Kommunes daginstitutioner i projektperioden januar 2015 til december 2017. Der sættes i den forbindelse særligt fokus på udviklingen blandt 6-7-årige børn, hvad angår vægt og motorik.

1.1. Udvikling i andelen af overvægtige børn i 3-7-års alderen

Der er i projektbeskrivelsen formuleret en forventning om, at projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* skulle resultere i et fald i antallet af overvægtige børn. Overvægt måles ved hjælp af BMI – Body Mass Index. WHO har fastsat grænseværdier for BMI hos voksne⁶, som relaterer sig til de helbredsrisici, der er forbundet med forskellige vægtklasser.⁷

Hos børn varierer BMI efter alder og køn og vurderes derfor efter kønsspecifikke og aldersstandardiserede BMI-kurver og grænseværdier. BMI skal dog i alle aldersgrupper fortolkes med en vis forsigtighed, bl.a. fordi BMI ikke tager højde for fordelingen af fedt og muskler.⁸ Det er desuden vigtigt at skelne imellem henholdsvis 'moderat overvægt' og 'svær overvægt', da det i særlig grad er svær overvægt, som medfører fysiske helbredsrisici.

Til vurdering af overvægt blandt 2-5-årige børn anbefaler Sundhedsstyrelsen, at man anvender BMI-for-alder-kurver.⁹ BMI-for-alder-kurver benytter andre grænseværdier for overvægt og svær overvægt end de BMI-kurver, som Sundhedsstyrelsen anbefaler, at man benytter til vurdering af overvægt og svær overvægt hos børn i skolealderen. Disse BMI-kurver benævnes ISO-BMI/IOTF.¹⁰

1.1.1. Vækst hos børn i indskolingen

Ifølge Sundhedsstyrelsens retningslinjer skal sundhedsplejen gennemføre en indskolingsundersøgelse blandt alle nye skolebørn, hvor børnenes syn, hørelse, motorik og højde/vægt vurderes. I Ishøj Kommune gennemføres indskolingsundersøgelsen som udgangspunkt i 0. klasse, men kan også gennemføres i 1. klasse. Data fra indskolingsundersøgelsen registreres i Novax.

⁶ Forebyggelsespakke – Overvægt, Sundhedsstyrelsen, 2013.

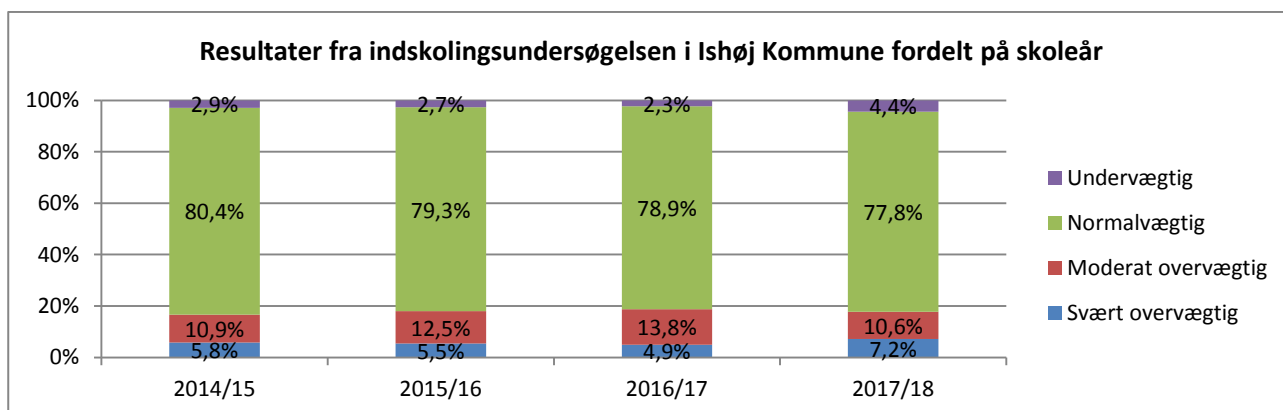
⁷ Det skal bemærkes, at nyere forskningsresultater har sæt tvivl om, hvorvidt BMI er et godt mål for sundhed blandt voksne. Eksempelvis tager målemetoden ikke højde for kroppens totale fedtprocent eller for personens livvidde. <https://videnskab.dk/krop-sundhed/hojt-bmi-er-ikke-laengere-dodeligt> ; <https://da.medical-diag.com/10152-stop-using-bmi-as-measure-of-health-say-researchers> ; <https://videnskab.dk/krop-sundhed/glem-alt-om-bmi-ny-metode-viser-om-du-har-en-sund-vaegt>

⁸ Forebyggelsespakke – Overvægt, Sundhedsstyrelsen, 2013.

⁹ Monitorering af vækst hos 0-5-årige børn – vejledning til sundhedsplejersker og praktiserende læger, Sundhedsstyrelsen 2015.

¹⁰ Opsporing af overvægt og tidlig indsats for børn og unge i skolealderen, Sundhedsstyrelsen, 2014.

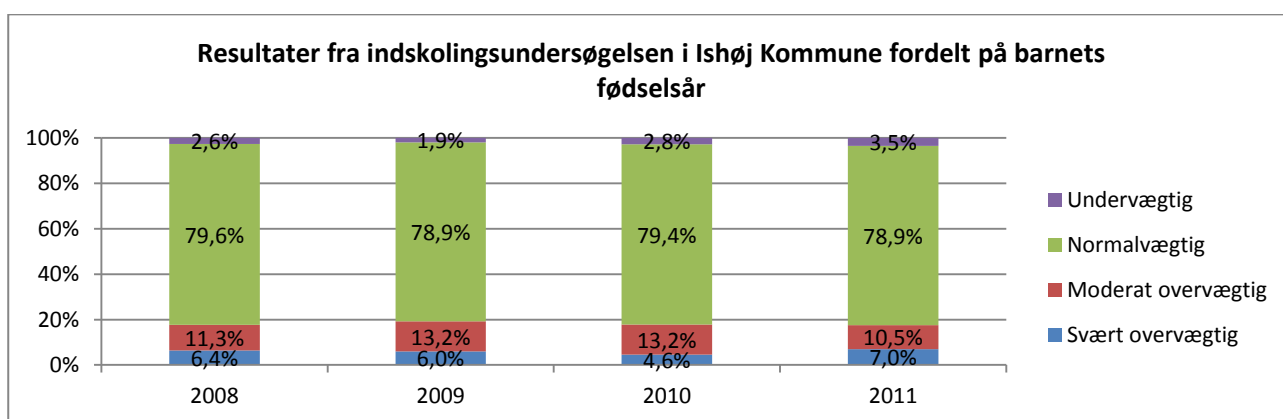
I løbet af projektperioden er der sket mindre udviklinger¹¹, hvad angår andelen af moderat overvægtige og svært overvægtige børn ved indskolingsundersøgelsen.¹²

Fra skoleåret 2014/15, som er projektets baseline, til skoleåret 2017/18 er der sket en lille stigning i andelen af overvægtige børn (moderat og svært overvægtige) på 1,1 procentpoint. Det skal dog bemærkes, at der for skoleåret 2017/18 kun er foretaget indskolingsundersøgelse for ca. 72 % af de børn, som skal igennem undersøgelsen i dette skoleår. Resultatet for 2017/18 vil derfor kunne ændre sig en smule i takt med, at de sidste data indsamles.¹³

Sammenholdes baseline med det foregående skoleår 2016/17 ses også en stigning i andelen af overvægtige børn - på 2,0 procentpoint. Mens andelen af overvægtige børn har været stigende fra 2014/15 til 2016/17, er der fra 2016/17 til 2017/18 foreløbig sket et fald i andelen af overvægtige børn på 0,9 procentpoint.

Men henblik på at kunne sammenligne resultaterne fra Ishøj Kommunes indskolingsundersøgelse med landsgennemsnittet er resultaterne desuden opgjort efter barnets fødselsår. Ses der på andelen af moderat overvægtige og svært overvægtige børn i Ishøj Kommune fordelt på fødselsår ser udviklingen således ud¹⁴:

¹¹ I opgørelsen ses en lidt anden procentfordeling, end den fordeling der fremgår af de opgørelser, der er blevet givet til Børne- og Undervisningsudvalget i forbindelse med status på *Livsglade børn som bruger deres krop*, da sidstnævnte opgørelser kun indeholder data vedr. børn i 0. klasse, mens ovenstående også omfatter de elever, som først var til indskolingsundersøgelse i 1. klasse.

¹² Kilde: Novax. Dataudtræk 22. jan. 2018.

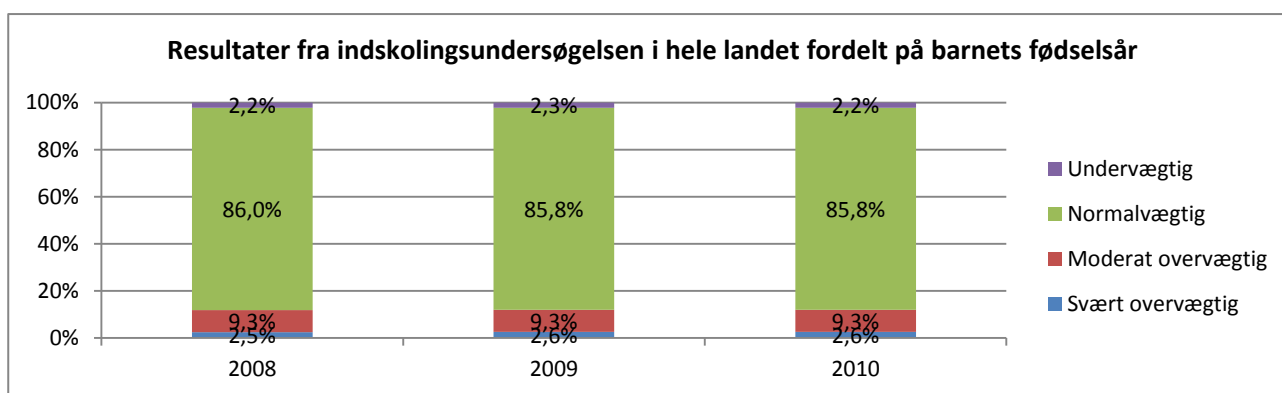
¹³ Det skal desuden bemærkes, at der i resultaterne fra indskolingsundersøgelsen kan indgå børn, som har gået i daginstitution i andre kommuner, og som derfor ikke har været omfattet af projektet.

¹⁴ Kilde: Novax. Dataudtræk 22. jan. 2018.

Denne opgørelse tegner et lidt andet billede end ovenstående opgørelse fordelt på skoleår, idet der i opgørelsen fordelt på fødselsår ses en svagt faldende tendens fra fødselsåret 2009 og frem, hvad angår andelen af overvægtige børn. Opgørelsen viser desuden, at blandt de børn, der blev født i 2008, var 17,7 % overvægtige, mens 17,5 % af de børn som blev født i 2011 var overvægtige.¹⁵

Projektets mål om at nedbringe antallet af overvægtige børn i 6-7-års-alderen er således delvist nået. Der kan ikke påvises et fald fra projektets baseline – skoleåret 2014/15 – til dette skoleårs indskolingsundersøgelse. Men studerer man data fra indskolingsundersøgelsen lidt nøjere, kan man som beskrevet se en svagt faldende tendens, hvad angår andelen af overvægtige børn (moderat og svært overvægtige) fra fødselsåret 2009 til fødselsåret 2011. Det er dog værd at bemærke, at der i samme periode er sket en stigning i andelen af svært overvægtige børn.

På landsplan ses følgende udvikling hvad angår overvægt blandt børn¹⁶:

I den periode, som ovenstående opgørelser dækker over – og som omfatter indskolingsundersøgelser blandt børn født i perioden 2008 til 2010 – har Ishøj Kommune placeret sig mellem 5,9 og 7,3 procentpoint højere end landsgennemsnittet, hvad angår andelen af overvægtige børn. Ses der isoleret på andelen af svært overvægtige børn har Ishøj Kommune i samme periode placeret sig mellem 2,0 og 3,9 procentpoint højere end landsgennemsnittet.

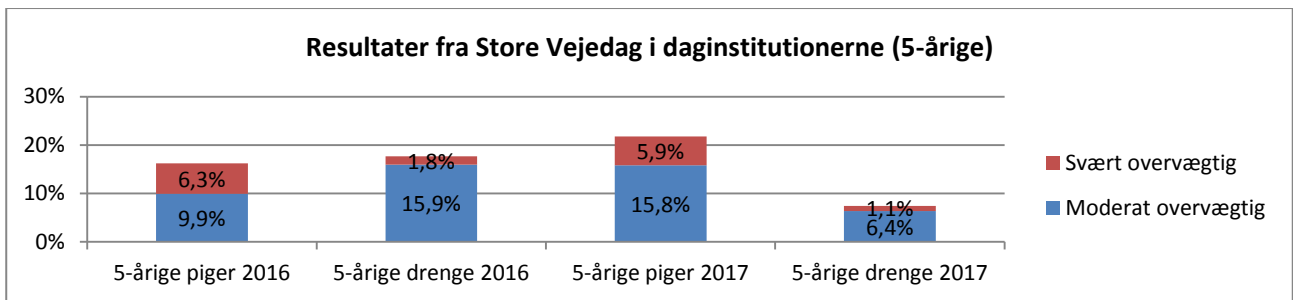
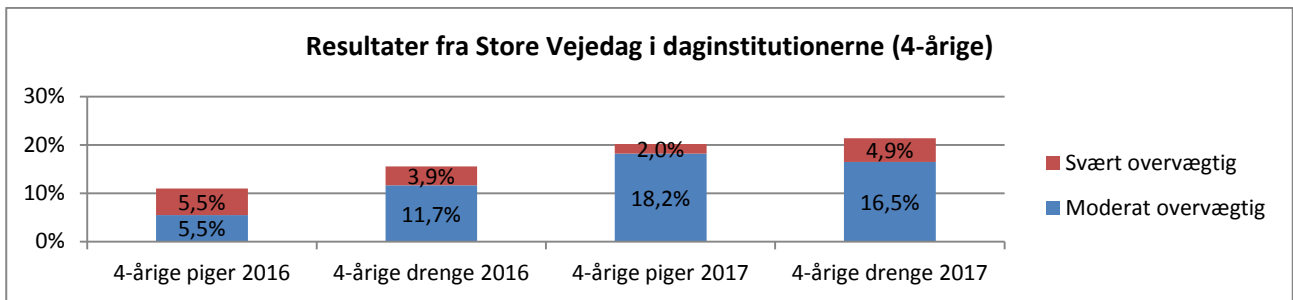
1.1.2. Vægt hos børn i daginstitution

I forbindelse med projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* er der afholdt ”Store Vejedag” i daginstitutionerne. Her blev de 4- og 5-årige børn vejlet med henblik på at udregne børnenes BMI. *Store Vejedag* fandt sted i uge 2 i henholdsvis 2016 og 2017. I 2016 blev 435, svarende til 80,7 %, ud af i alt 539 børn i aldersgrupperne 4-årige og 5-årige målt og vejlet. I 2017 blev 397, svarende til 82,4 %, ud af i alt 482 børn i aldersgrupperne 4-årige og 5-årige målt og vejlet. De børn, der ikke deltog, var enten fraværende på vejedagen eller forældrene havde frabedt sig, at børnene blev vejlet.

Med afsæt i BMI-for-alder-kurvernes grænseværdier for overvægt og svær overvægt hos henholdsvis 4- og 5-årige drenge og piger, er der fundet følgende resultater på de to Store Vejedage i 2016 og 2017:

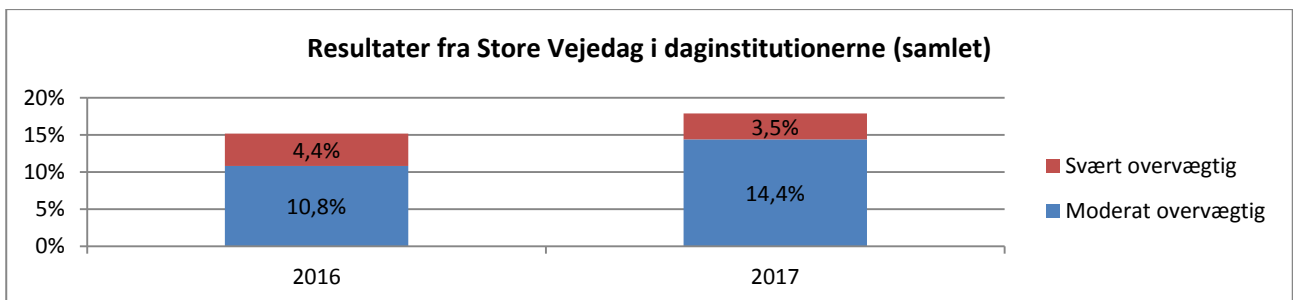
¹⁵ Igen skal det dog bemærkes, at indskolingsundersøgelsen for 2017/18 endnu ikke er afsluttet, hvorfor dette billede kan ændre sig, i takt med at de sidste data indsamles.

¹⁶ Kilde: Den Nationale Børnedatabase.

Det ses af data fra Store Vejedag, at der blandt både de 4-årige piger, de 4-årige drenge og de 5-årige piger er sket en stigning i andelen af overvægtige børn fra 2016 til 2017. Blandt de 5-årige drenge er der dog sket et markant fald i andelen af overvægtige børn på 10,2 procentpoint. Det ses desuden, at der blandt de 4-årige og 5-årige piger er sket et fald i andelen af svært overvægtige børn. Blandt de 4-årige drenge er der sket en stigning i andelen af svært overvægtige børn, mens der blandt de 5-årige drenge er sket et fald i andelen af svært overvægtige.

Den samlede udvikling i andelen af moderat og svært overvægtige 4-5-årige drenge og piger er desuden opgjort:

Her ses det, at der fra Store Vejedag i 2016 til Store Vejedag i 2017 er sket en stigning i andelen af overvægtige børn på 2,7 procentpoint blandt det samlede antal børn, som deltog i de to Store Vejedage. Blandt de 4-5-årige børn er projektets forventede resultat – at antallet af overvægtige børn er faldende – således ikke nået i perioden 2016 til 2017. I samme periode ses dog et fald i andelen af svært overvægtige børn på 0,9 procentpoint. Det anslås, at omkring 10 % af danske førskolebørn er overvægtige.¹⁷ Blandt Ishøj Kommunes 4-5-årige børn ses en højere andel overvægtige børn.

¹⁷ Monitorering af vækst hos 0-5-årige børn – vejledning til sundhedsplejersker og praktiserende læger, Sundhedsstyrelsen 2015.

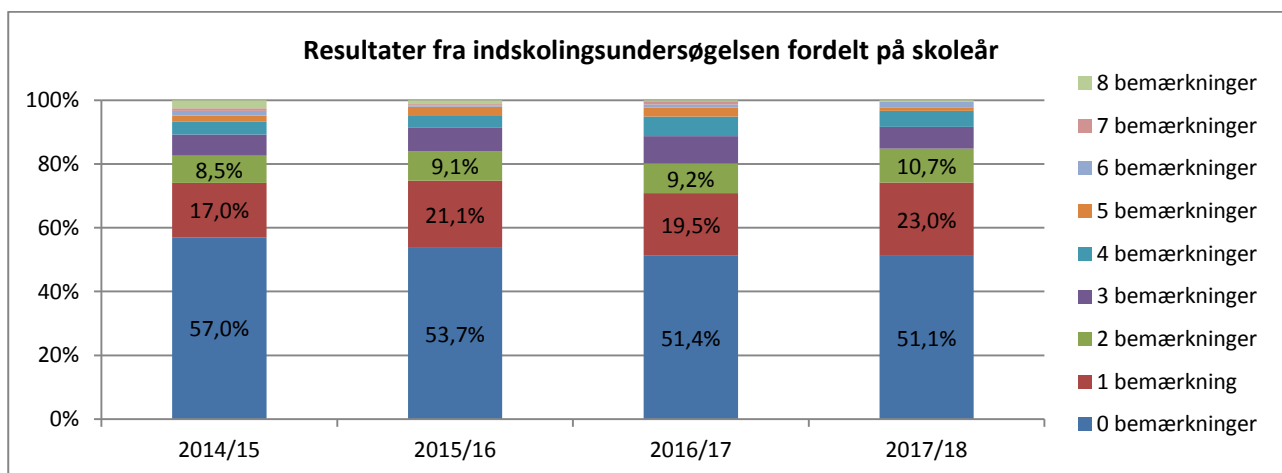
Samlet set viser resultaterne vedr. BMI blandt børn i indskolingen såvel som blandt de 4-5-årige, at Ishøj Kommune er særligt udfordret, hvad angår omfanget af moderat og svær overvægt blandt børn, når der sammenlignes med landsgennemsnittet.

1.2. Udvikling i andelen af børn med motoriske vanskeligheder

Motoriske vanskeligheder er et begreb, der ikke er klart defineret. Begrebet Developmental Coordination Disorder (DCD) bruges ofte i den internationale litteratur som diagnose til børn, der ikke er motorisk alderssvarende, og som ikke har en neurologisk lidelse, der kan forklare de motoriske vanskeligheder. Motoriske vanskeligheder kan manifestere sig forskelligt hos børn – nogle har større vanskeligheder med grovmotorik end med finmotorik, mens det er omvendt for andre. Børn med motoriske vanskeligheder kan eksempelvis have svært ved at klippe, tegne, gribe bolde og dyrke sport.¹⁸

1.2.1. Motorik hos børn i indskolingen

I forbindelse med sundhedsplejerskens indskolingsundersøgelse gennemføres en motorisk undersøgelse af alle elever i indskolingen. I den motoriske undersøgelse indgår 8 øvelser, som til sammen danner et billede af barnets grov- og finmotoriske færdigheder. Barnet vurderes at have motoriske vanskeligheder, hvis der er bemærkninger til 3 eller flere af de motoriske øvelser¹⁹ – dvs. at sundhedsplejersken noterer barnet som "ikke alderssvarende" i den enkelte øvelse.

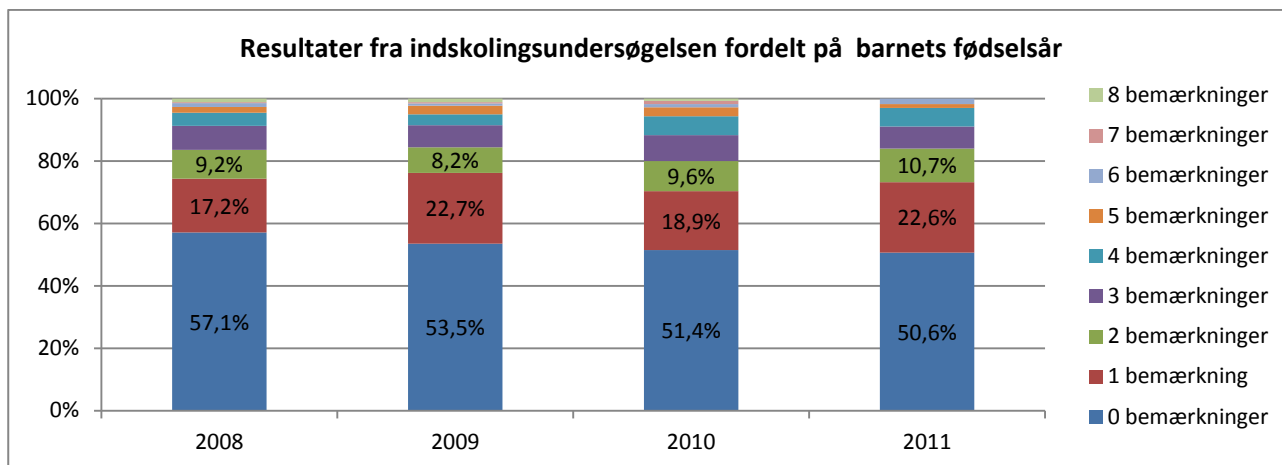

Fra indskolingsundersøgelsen i 2014/15, som er projektets baseline, til indskolingsundersøgelsen i 2017/18 er der sket et fald i andelen af børn, som fik 3 eller flere bemærkninger til den motoriske undersøgelse på 2,3 procentpoint.²⁰ I skoleåret 2014/15 havde 17,5 % af de undersøgte børn motoriske vanskeligheder, mens 15,2 % havde motoriske vanskeligheder i 2017/18. Der kan altså registreres et lille fald fra projektets start til projektets slutning i andelen af børn, som har motoriske vanskeligheder. Projektets mål om, at færre børn har motoriske vanskeligheder ved indskolingsundersøgelse er således akkurat nået. Der ses dog ikke en stabilt faldende tendens, idet der i skoleåret 2016/17 sås en stigning i andelen af børn med motoriske vanskeligheder. Der tegner sig et tilsvarende billede, når data opgøres efter fødselsår.

¹⁸ Brixval, Svendsen og Holstein: *Årsrapport for børn indskolet i skoleårene 2009/10 og 2010/11. Motoriske vanskeligheder – Sundhedsplejerskernes undersøgelser af motorik ved indskolingen*, Statens Institut for Folkesundhed, 2011.

¹⁹ Brixval, Svendsen og Holstein: *Årsrapport for børn indskolet i skoleårene 2009/10 og 2010/11. Motoriske vanskeligheder – Sundhedsplejerskernes undersøgelser af motorik ved indskolingen*, Statens Institut for Folkesundhed, 2011.

²⁰ Kilde: Novax. Dataudtræk 22. jan. 2018.

Her ses ligeledes et svagt fald i andelen af børn med motoriske vanskeligheder. Faldet er dog mindre markant, når resultaterne opgøres efter børnenes fødselsår. Begge opgørelser viser, at knap hver 6. barn ved indskolingsundersøgelsen blev vurderet til at have motoriske vanskeligheder.

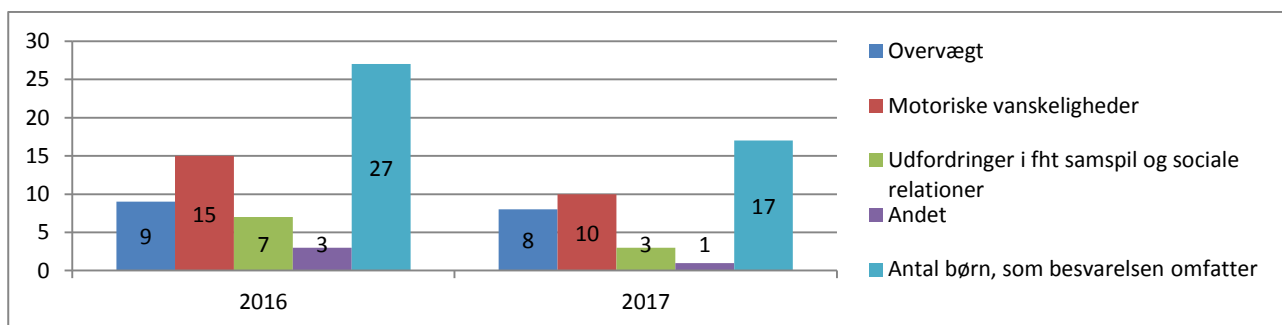
Der er som nævnt kun foretaget indskolingsundersøgelse for ca. 72 % af de børn, som skal igennem undersøgelsen i skoleåret 2017/18, hvorfor resultaterne vil kunne ændre sig i takt med at de sidste data indsamles.

1.2.2. Motorik hos børn i daginstitution

Til belysning af udviklingen i andelen af børn med motoriske vanskeligheder inddrages også data fra Afrikaturen. Afrikaturen er en struktureret leg, som danner rammen om observationer af børns motorik, samspil og trivsel. Afrikaturen gennemføres af Sundhedsplejen i Ishøj Kommune ude i den enkelte daginstitution i samarbejde med en eller flere pædagoger fra daginstitutionen. Børn, der tilbydes Afrikaturen, er mellem 4 og 4,3 år. Formålet med Afrikaturen er tidlig identifikation af børn, som har behov for en særlig indsats på grund af motoriske udfordringer, overvægt eller udfordringer i relation til deres trivsel og samspil med andre.

Afrikaturen blev indført som metode i Ishøj Kommunes daginstitutioner i august 2015. I 2015 deltog 99 børn i en Afrikatur. I 2016 deltog 182 børn, og i 2017 deltog 104 børn. Hos nogle børn identificeres der i forbindelse med Afrikaturen udfordringer i forhold til overvægt, motorik, samspil og sociale relationer. For disse børn iværksættes der målrettede pædagogiske aktiviteter i daginstitutionen, som kan afhjælpe udfordringerne. I 2015 blev der for 7 % af de deltagende børn iværksat målrettede pædagogiske aktiviteter i daginstitutionen, mens det samme gjorde sig gældende for 16 % af de deltagende børn i 2016 og i 2017. I løbet af projektperioden er der således sket en stigning i andelen af børn i daginstitutionerne med udfordringer i forhold til overvægt, motorik eller samspil og sociale relationer. Det skal bemærkes, at denne stigning også kan hænge sammen med andre faktorer som for eksempel at både daginstitutionspersonale og sundhedsplejersker i kraft af projektets fokus er blevet ekstra opmærksomme på overvægtsproblematikker, samt hvor stor betydning tidlig intervention i forhold til motoriske og overvægtsrelaterede problematikker har.

I april 2016 begyndte man at registrere, hvilke udfordringer som dannede baggrund for iværksættelse af målrettede pædagogiske aktiviteter som følge af Afrikaturen. Registreringen viser følgende billede²¹:

Motoriske vanskeligheder var således både i 2016 og 2017 den hyppigst forekommende udfordring, som gav anledning til iværksættelse af målrettede pædagogiske aktiviteter i daginstitutionen på baggrund af Afrikaturen. Det vidner om en opmærksomhed på børnenes motoriske færdigheder og behov for pædagogisk intervention.

1.3. Udvikling i børnenes lyst til bevægelse

"Dåselegen er rigtig sjov. Det er, hvor man skal sige, hvis man har fundet én, så siger man "Nadia i dåsen" eller hvem det nu er, man ser. Nadia eller Magne. Eller "Malte er i dåsen". Og så er man blevet fundet. Og hvis man skynder sig at sparke til dåsen, så liver alle op igen, tror jeg." (Udsagn fra børneinterview ved SFO'ernes Store Legedag, juni 2016)

Som led i evalueringen er der gennemført korte børneinterview i forbindelse med SFO'ernes Store Legedag i juni 2016 og 2017. Interviewene er gennemført for at indsamle udsagn fra nogle af de børn, som har gået i en af Ishøj Kommunes daginstitutioner i løbet af den periode, hvor daginstitutionerne har deltaget i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop*. I alt har ca. 10 børn deltaget i et børneinterview ved Store Legedag i henholdsvis 2016 og 2017.

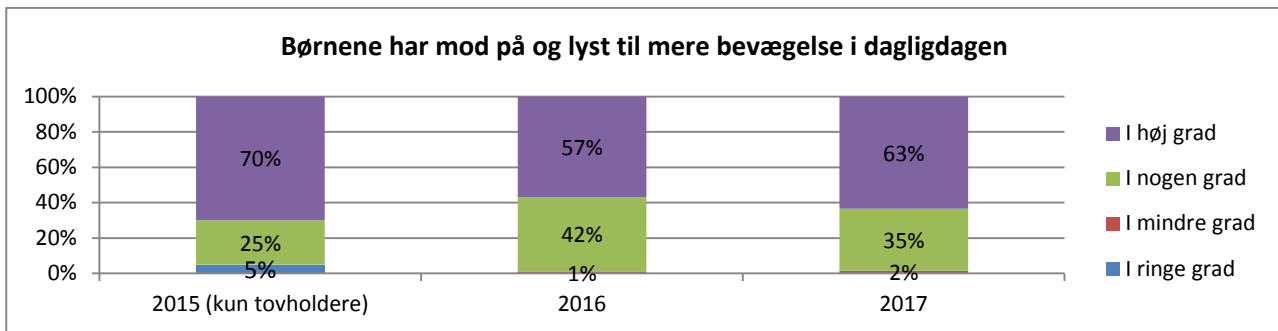
Børnene er blevet spurgt om, hvilke lege de har leget på Store Legedag, hvad de synes om dem, og om de kender dem fra deres daginstitution. Generelt er det evaluators oplevelse, at de børn, som deltog i interviewene selv mente, at de havde lært mange lege, at de fandt glæde ved at deltage i legene, og at de gerne ville fortælle om dem.

Med henblik på at belyse, om projektet har haft en betydning for børnenes lyst til bevægelse, selvtillid og kropskompetencer er både daginstitutionspersonalet og skolernes SFO-medarbejdere blevet bedt om at vurdere, om børnene har mod på og lyst til mere bevægelse i dagligdagen, hvor ofte børnene vælger at deltage i bevægelsesaktiviteter, og hvor ofte de selv tager initiativ til bevægelseslege.

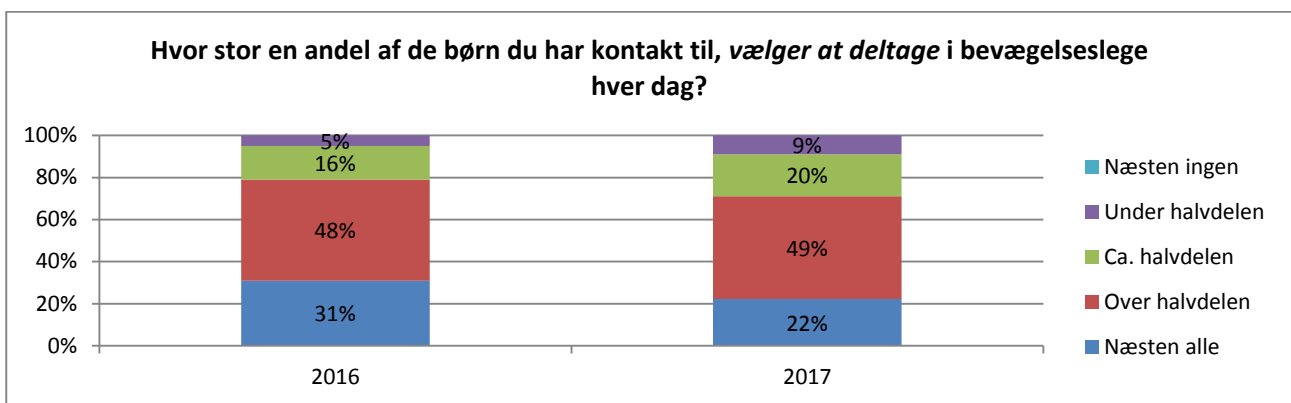
1.3.1. Bevægelse blandt børn i daginstitution

Som det ses i nedenstående opgørelse vurderede 63 % af de tovholdere og øvrige dagsinstitutionsmedarbejdere, som har besvaret evalueringens spørgeskemaer, ved projektets afslutning at børnene i deres daginstitution i høj grad har mod på og lyst til mere bevægelse i dagligdagen.

²¹ Der kan angives flere årsager pr. barn.

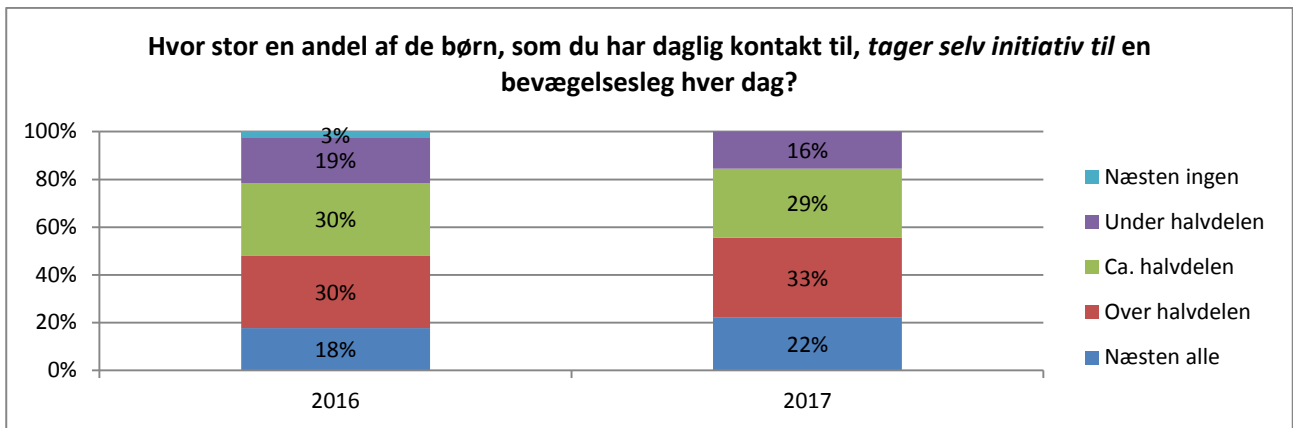
De fleste af de daginstitutionsmedarbejdere og -tovholdere, som har besvaret evalueringens spørgeskemaer, vurderede både i 2016 og 2017, at over halvdelen eller næsten alle de børn, som de havde daglig kontakt til, valgte at deltage i bevægelseslege hver dag, og at de selv tog initiativ til bevægelseslege hver dag.²² Når tovholderens og de øvrige daginstitutionsmedarbejders besvarelser lægges sammen ses følgende udvikling fra 2016 til 2017:

Fra 2016 til 2017 er der sket et fald i andelen af daginstitutionsmedarbejdere, som vurderede at næsten alle de børn, som de havde daglig kontakt til, deltog i bevægelseslege hver dag, mens der er sket en lille stigning i andelen af medarbejdere, som vurderede at ca. halvdelen eller over halvdelen af de børn, som de havde daglig kontakt til, deltog i bevægelseslege hver dag.

I samme periode er der, som de ses i nedenstående opgørelse sket en lille stigning i andelen af daginstitutionsmedarbejdere, som vurderede, at over halvdelen eller næsten alle de børn, som de havde daglig kontakt til, selv tog initiativ til en bevægelsesleg hver dag.

²² Se Bilag 1.

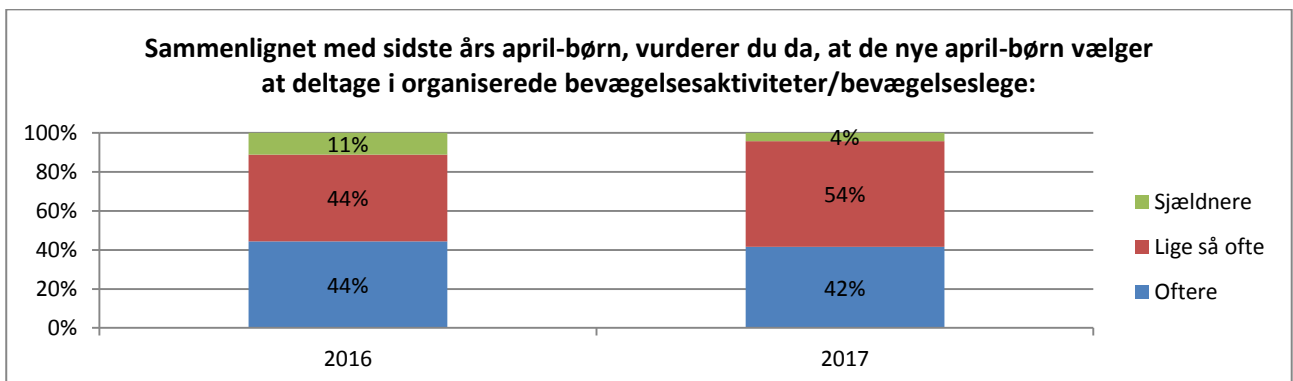
Det fremgår af bilag 1, hvor henholdsvis tovholdernes og de øvrige daginstitutionsmedarbejders besvarelser er fremstillet, at der er en stor spredning i medarbejdernes vurdering af, hvor stor en andel af børnene, som vælger at deltage i bevægelseslege hver dag, og af hvor stor en andel som selv tager initiativ til en bevægelsesleg hver dag.

1.3.2. Bevægelse blandt børn i indskolingen

Interviewer: "Hvad er sjovt ved at lege, "Hvad er klokken Hr. Løve"?"

SFO-barn: "Det er når man siger, "hvad er klokken Hr. Løve". Og så skal de sige, hvor mange skridt man skal gå, og så til sidst, så siger de "spisetid!", og så skal man løbe. Det er sjovt at løbe væk. Jeg bliver faktisk aldrig fanget." (Udsagn fra børneinterview ved SFO'ernes Store Legedag, juni 2016)

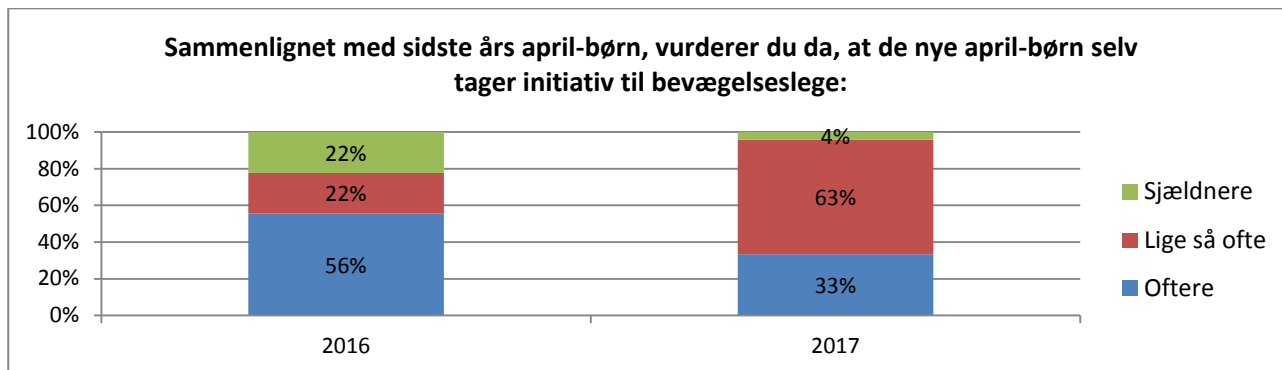
De SFO-medarbejdere, som har modtaget de kommende skolebørn den 1. april, er blevet bedt om at vurdere, hvor ofte - sammenlignet med tidligere årgange - de børn, som er startet i deres SFO i april, har valgt at deltage i bevægelsesaktiviteter og selv har taget initiativ til bevægelseslgr.²³ Både i 2016 og i 2017 vurderede lidt under halvdelen af SFO-medarbejderne, at de nye SFO-børn generelt deltog i bevægelseslege oftere, end de børn der startede i SFO året før.²⁴ I 2016 vurderede lidt under halvdelen af SFO-medarbejderne, at børnene deltog i bevægelseslege lige så ofte som året før. I 2017 vurderede lidt over halvdelen af medarbejderne, at børnene deltog i bevægelseslege lige så ofte.

²³ I 2016 svarede 14 medarbejdere fordelt på 5 SFO'er på spørgsmålet. I 2017 svarede 30 medarbejdere, ligeledes fordelt på 5 SFO'er, på spørgsmålet.

²⁴ Se Bilag 1.

I 2016 vurderede over halvdelen af SFO-medarbejderne, at de nye SFO-børn generelt tog initiativ til bevægelseslege oftere, end de børn der startede i SFO året før. I 2017 vurderede en tredjedel af medarbejderne, at de nye SFO-børn tog initiativ til bevægelseslege oftere end de børn, der startede i SFO 2016, mens knap to tredjedele vurderede, at børnene tog initiativ til bevægelseslege lige så ofte.

På baggrund af SFO-medarbejdernes besvarelser tegner der sig således et billede af, at de fleste af de børn, som har gået i daginstitution i en del af projektperioden (1-2 år), deltager i bevægelseslege i deres SFO lige så ofte eller oftere end de børn, som gik i daginstitution inden projektet blev implementeret i daginstitutionerne. Ligeledes ser det ud til, at de børn, som har gået i daginstitution i en del af projektperioden, i højere grad end de børn, som gik i daginstitution inden projektet blev implementeret i daginstitutionerne, selv tager initiativ til bevægelseslege.

SFO- og daginstitutionsmedarbejdernes spørgeskema-besvarelser giver samlet set ikke noget helt entydigt billede af om børnenes lyst til bevægelse og aktivitetsniveau er blevet styrket i kraft af projektet. Særligt SFO-medarbejdernes besvarelser indikerer dog, at dette er tilfældet for en del af de børn, som har været i berøring med projektet.

1.4. Udvikling i børnenes grundform

Daginstitutionsmedarbejderne og SFO-medarbejderne er i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere, hvor stor en andel af de børn, som de har kontakt med, som har en god grundform. En god grundform er her defineret ved, at barnet har overskud til at gå, løbe, hoppe og lege aktivt uden at miste pusten.

Både i 2016 og 2017 vurderede langt størstedelen af de adspurgte daginstitutionsmedarbejdere og SFO-medarbejdere²⁵, at over halvdelen eller næsten alle de børn, de havde daglig kontakt med, havde en god grundform.²⁶ Da der ikke blev stillet samme spørgsmål ved projektets opstart er det dog vanskeligt at sige noget om, hvorvidt projektet har haft en indvirkning på dette billede.

²⁵ I 2016 svarede 96 daginstitutionsmedarbejdere og 14 SFO-medarbejdere på spørgsmålet. I 2017 svarede 70 daginstitutionsmedarbejdere og 30 SFO-medarbejdere på spørgsmålet.

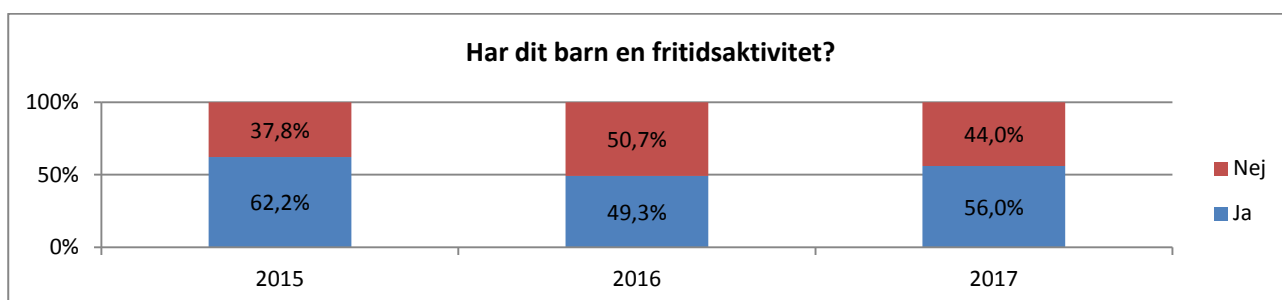
²⁶ Se Bilag 1.

1.5. Udvikling i børnenes tilknytning til det frivillige foreningsliv

Forskning i børns sundhed viser, at børn, som er foreningsaktive, er mere fysisk aktive, er i bedre fysisk form, og har bedre sundhed end børn, der ikke er foreningsaktive.²⁷ Derfor er det relevant også at sætte fokus på fritidsaktivitetsdeltagelse blandt børn i Ishøj Kommune.

1.5.1. Fritidsaktiviteter hos børn i indskolingen

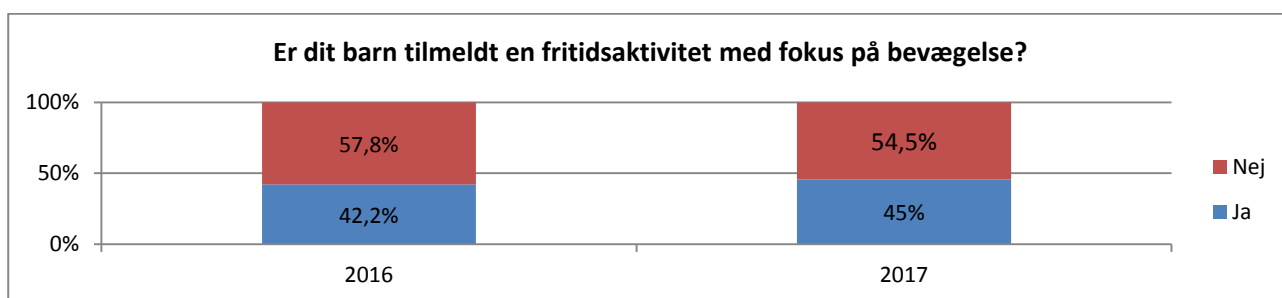
I forbindelse med indskolingsundersøgelsen skal børn og forældre besvare en række spørgsmål vedrørende barnets hverdagsliv, trivsel og sundhed. I 2015 blev der tilføjet et spørgsmål om, hvorvidt barnet er tilmeldt en fritidsaktivitet. Det skal bemærkes, at spørgsmålet omfatter alle organiserede fritidsaktiviteter – og altså ikke kun fritidsaktiviteter med fokus på bevægelse.

Fra 2015 til 2017 er der sket et lille fald i andelen af børn i indskolingen, som var tilmeldt en organiseret fritidsaktivitet. Fra 2016 til 2017 steg andelen af børn tilmeldt en fritidsaktivitet.

1.5.2. Fritidsaktiviteter hos børn i daginstitution

I forbindelse med børns overgang fra daginstitution til skole afholdes en obligatorisk forældresamtale i daginstitutionerne. Under denne samtale registreres det, hvorvidt barnet er tilmeldt en fritidsaktivitet med fokus på bevægelse.

I september 2016 blev der afholdt overgangssamtaler med forældre til 249 børn. Heraf var 105, svarende til 42 %, tilmeldt en fritidsaktivitet med fokus på bevægelse. I 2017 var 115, svarende til 45 %, ud af 253 børn tilmeldt en fritidsaktivitet med fokus på bevægelse. Fra 2016 til 2017 er der således sket en lille stigning i andelen af børn, som var tilmeldt en fritidsaktivitet med fokus på bevægelse.

Af evalueringsdesignet fremgår det, at antallet af børn i alderen 3-7 år, som er indmeldt i tilskudsberettigede foreningstilbud, skal opgøres for henholdsvis 2016 og 2017. Det har imidlertid vist sig, at det ikke er muligt at trække en opgørelse på så specifik en aldersgruppe. Foreningerne indberetter medlemmer i bredere

²⁷ BØRN, UNGE OG FYSISK AKTIVITET – en konsensuskonference, Københavns Universitet, Institut for Idræt og Ernæring, 2016.

alderskategorier, og for denne aldersgruppe gøres det i intervallet 0-12 år. Derfor udgår denne datakilde af evalueringen.

Som det fremgår af ovenstående er omkring halvdelen af de børn, som indgår i opgørelserne, tilmeldt en fritidsaktivitet. Der er ikke sket nogen markant udvikling i dette billede i løbet af projektperioden. Projektets mål om, at flere børn deltager og er aktive i det frivillige foreningsliv, er således ikke nået i projektperioden for indskolingsbørnenes vedkommende, mens der blandt børn i daginstitutionerne ses en lille stigning i andelen som er tilmeldt en fritidsaktivitet.

Tema 2: Daginstitutionsmedarbejdernes kompetencer

I evalueringens tema 2 vurderes daginstitutionsmedarbejdernes udbytte af at deltage i projektets kompetenceudviklende aktiviteter (som omfatter kompetenceudviklingsforløb inkl. mesterlæreforløb, kursusdage og tovholdernetværk²⁸).

Af den del af spørgeskemaundersøgelsen, som omhandler daginstitutionsmedarbejdernes kompetencer i forhold til at facilitere bevægelseslege og -aktiviteter²⁹, fremgår det, at både tovholderne og de øvrige daginstitutionsmedarbejdere næsten alle oplever, at de i nogen eller høj grad har opnået *viden* om motorik, sanseintegration og bevægelseslege via deres deltagelse i projektet. Samtlige adspurgte medarbejdere svarede desuden ved projektets afslutning, at de i nogen eller høj grad *anvender* denne viden i deres daglige arbejde. Flere medarbejdere giver eksempelvis udtryk for, at de har tilegnet sig viden i projektet om, hvordan de kan igangsætte bevægelsesaktiviteter, som matcher børnenes motoriske færdigheder og udviklingsbehov, og at de anvender denne viden løbende. Som en medarbejder udtrykker det: *"Vi er også blevet mere målrettede i vores arbejde med de fysiske kompetencer, hvor aktiviteterne er mere skræddersyede til børnenes behov og motoriske udfordringer."* (uddrag af besvarelse af spørgeskema til daginstitutionsmedarbejder, dec. 2016). En daginstitutionsleder bemærker desuden, at projektet har haft en positiv virkning på daginstitutionspersonalets egne kropskompetencer.

Generelt oplever medarbejderne, at de har kompetencer til at anvende legepladsens redskaber til at stimulere børnenes sanser og motorik, og at legepladsen i stigende grad er blevet et pædagogisk læringsrum for leg og bevægelse i løbet af projektperioden.³⁰ Der har også været fokus på bevægelse i andre udendørsaktiviteter i projektperioden. *"Vi bevæger os på flere forskellige måder når vi går tur. Vi går andre steder hen end bare den direkte tur ned til søen."* (uddrag af besvarelse af spørgeskema til daginstitutionsmedarbejder, dec. 2016).

Tovholderne har haft en særlig rolle i projektet, idet de har haft til opgave at være primus motor i forhold til at få implementeret projektets metoder i deres egen daginstitutionens pædagogiske praksis. I den forbindelse har de også haft til opgave at agere rollemodeller for deres kolleger og lære metoderne fra sig. De fleste

²⁸ Der blev ved projektets start udpeget tovholdere for i projektet i alle 10 daginstitutioner.

²⁹ Se Bilag 1.

³⁰ Se Bilag 1.

tovholdere angav ved projektets afslutning, at de i nogen eller høj grad har påtaget sig denne rolle i projektperioden.³¹

Samlet set peger resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen på, at projektets mål om at styrke daginstitutionspersonalets kompetencer er nået. Langt de fleste daginstitutionsmedarbejdere angiver, at de har fået styrket deres kompetencer i forhold til at facilitere bevægelsesaktiviteter og -lege. Dermed er der skabt forudsætninger for, at der i daginstitutionerne kan arbejdes med at sikre, at organiseret og målrettet bevægelse indgår som en del af den pædagogiske hverdag.

Tema 3: Fokus på bevægelse i den pædagogiske praksis i daginstitutionerne

"Jeg kender godt, "Hvad er klokken hr. løve" fra børnehaven. Og den her "museskridt, museskridt, stop!". Man laver nogle små museskridt, og så, hvis man så siger for eksempel "museskridt, stop!", så skal man stoppe." (Udsagn fra børneinterview ved SFO'ernes Store Legedag, juni 2017)

I evalueringens tema 3 vurderes det, hvorvidt det øgede fokus på bevægelsesaktiviteter og -lege afspejler sig i den daglige praksis i daginstitutionen.

I forbindelse med opstarten af projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* i januar 2015 formulerede alle daginstitutionerne mål for deres deltagelse i projektet og har siden evalueret og justeret disse mål flere gange i projektperioden på statusmøder med projektlederen. Målene og opfølgningen på målene har bidraget til at målrette daginstitutionernes fokus på bevægelse i deres pædagogiske praksis tilpasset den enkelte daginstitutionens kontekst og børnegruppe. Projektleder vurderer generelt, at daginstitutionerne i stort omfang har nået deres mål. Nogle daginstitutioner er nået længere med at nå deres mål end andre.

Det, der ifølge projektleder især kendetegner de daginstitutioner, som er nået længst med de mål, som de har opstillet for deres deltagelse i projektet, er blandt andet følgende:

- Der arbejdes systematisk og struktureret med at indtænke bevægelsesaktiviteter i den pædagogiske praksis.
- Medarbejderne er ikke kun "igangsættere", men deltager selv aktivt i bevægelsesaktiviteter og -lege.
- Der er en forståelse af, at bevægelsesaktiviteter og -lege ikke blot styrker børns fysik og motorik men også deres læring.
- Der er både fokus på at facilitere aktiviteter, der kan få pulsen op, og aktiviteter, der kan skabe ro og fordybelse.
- Der er øget fokus på motorik og bevægelse i tværfaglige / tværsektorielle samarbejder.
- Der er fokus på de fysiske rammers betydning.
- Der arbejdes målrettet med at sikre, at de kommende skolebørn har lært 10 bevægelseslege, når de skal starte i skolen.

Daginstitutionsledere og -medarbejdere er i evalueringens spørgeskemaundersøgelse blevet bedt om at vurdere deres arbejde med bevægelse som en del af den daglige pædagogiske praksis. I deres spørgeske-

³¹ Se Bilag 1.

mabesvarelser giver både daginstitutionsmedarbejderne og daginstitutionslederne generelt udtryk for, at projektet har bidraget til en øget bevidsthed omkring vigtigheden af bevægelse. Ved projektets afslutning i 2017 svarede 6 ud af 10 daginstitutionsledere, at projektet i høj grad har sat sig spor i daginstitutionens bevægelseskultur, mens 3 svarede at dette i nogen grad var tilfældet.

Mange ledere og medarbejdere giver desuden udtryk for, at der igangsættes flere bevægelseslege i daginstitutionen i dag, end før projektets opstart. *"Vi har fokus på leg og bevægelse i højere grad nu end før, både ud og inde. Vi er blevet mere bevidste om det vi gør i forhold til bevægelse."* (uddrag af besvarelse af spørgeskema til daginstitutionsmedarbejder, dec. 2016).

Knap en tredjedel af henholdsvis tovholderne og de øvrige daginstitutionsmedarbejdere angav ved projektets afslutning, at de tager initiativ til en bevægelsesaktivitet eller -leg 1 eller flere gange hver dag, mens ca. halvdelen angav, at de tager initiativ til en bevægelsesaktivitet eller -leg ca. 2-4 gange ugentligt. Daginstitutionslederne vurderede alle, at deres medarbejdere tager initiativ til en bevægelsesleg flere gange ugentligt eller oftere. Der er således generelt en oplevelse af, at der på næsten daglig basis igangsættes vokseninitierede bevægelseslege og -aktiviteter i daginstitutionerne.

Af spørgeskemabesvarelserne fra daginstitutionernes forældrebestyrelser fremgår det desuden, at langt størstedelen af forældrebestyrelsesmedlemmerne – 77 % i 2017 – vurderede, at deres barns daginstitution i høj grad arbejder bevidst med motorik og bevægelse. Fra 2016 til 2017 steg andelen af forældrebestyrelsesmedlemmer som vurderede, at deres barns daginstitution i høj grad arbejder bevidst med motorik og bevægelse, med 16 procentpoint.³²

Det fremgår af daginstitutionsmedarbejdernes spørgeskemabesvarelser, at igangsættelsen af bevægelsesaktiviteter både sker på de enkelte medarbejders eget initiativ og som led i nye rutiner i daginstitutionerne, hvor der arbejdes mere systematisk med bevægelse. Der er generelt en opmærksomhed blandt både medarbejdere og ledelse på, at en styrket bevægelseskultur ikke er noget, der opstår af sig selv. Det kræver, at de voksne går forrest og viser børnene, at det at bevæge sig kan være både udfordrende, lærerigt og sjovt.

Af daginstitutionsledernes besvarelser fremgår det, at der især er tre greb, der benyttes i bestræbelserne på at fastholde fokus på bevægelse i en travl pædagogisk hverdag. Dels er bevægelsesaktiviteter og -lege indskrevet som faste punkter på personalemøder og i ugeplaner i mange af daginstitutionerne. Dels er der i flere daginstitutioner udpeget medarbejdere (typisk tovholdere), som har et særligt ansvar for at sikre, at der bliver gennemført organiserede bevægelsesaktiviteter og -lege. Og endelig har nogle daginstitutioner sat ekstra fokus på de fysiske rammer med henblik på at udnytte inde- og udearealer bedre. Det beskrives i flere spørgeskemabesvarelser som helt afgørende, at man både i ledelsen og blandt medarbejdere er vedholdende i sit fokus på, at bevægelse skal være en naturlig og integreret del af den pædagogiske hverdag.

3.1. Legepladsen som pædagogisk rum for leg og bevægelse

"Vi er mere opmærksomme på legepladsens muligheder, samt blevet klogere på børnenes motivation og glæde ved bevægelse. Vi har fået inspiration til nye og gamle lege, og børnene har også selv lært nye lege, som de selv er begyndt at igangsætte på legepladsen." (uddrag af besvarelse af spørgeskema til daginstitutionsmedarbejder, dec. 2016).

³² Se Bilag 1.

Generelt viser spørgeskemabesvarelsene fra daginstitutionspersonale og -ledelse, at der er et stærkt fokus i daginstitutionerne på de muligheder for bevægelseslege og -aktiviteter, som legepladsen rummer. Knap 80 % af henholdsvis tovholderne og af de øvrige daginstitutionsmedarbejdere angav i 2017, at de i nogen eller høj grad igangsætter ustrukturerede og strukturerede lege på legepladsen. Knap halvdelen af tovholderne angav i 2017, at de *i høj grad* igangsætter ustrukturerede og strukturerede lege på legepladsen, mens dette kun gør sig gældende for 12 % af de øvrige daginstitutionsmedarbejdere. Det lader således til, at særligt tovholderne har et stærkt fokus på at bruge legepladsen aktivt i deres pædagogiske arbejde.

På spørgsmålet om, *hvordan* daginstitutionerne arbejder med at inddrage legepladsen som pædagogisk rum for bevægelsesaktiviteter, svarer en stor del af daginstitutionslederne, at de blandt andet arbejder med dette som et fast punkt på diverse møder. I flere af institutionerne er det således fast praksis, at man på ugentlige møder planlægger bevægelsesaktiviteter, der kan gennemføres på legepladsen. I flere daginstitutioner har udvalgte medarbejdere fået uddelegeret et særligt ansvar for at facilitere udelege.

Ovenstående resultater peger på, at der blandt både personale og forældre i daginstitutionerne er en oplevelse af, at der arbejdes bevidst og vedholdende med bevægelse som en integreret del af den pædagogiske hverdag i Ishøj Kommunes daginstitutioner – både i de indendørs aktiviteter og på legepladsen. Det ser således ud til, at projektets mål om, at organiseret og målrettet bevægelse indgår som en del af den daglige pædagogiske praksis i daginstitutionerne, er nået.

Tema 4: Bevægelsesaktivitet i familierne

I evalueringens tema 4 vurderes det, hvorvidt børnenes familier har haft et udbytte af projektet i form af inspiration til et mere fysisk aktivt fritidsliv.

Der er generelt et relativt udbredt kendskab til projektet blandt daginstitutionernes forældrebestyrelser. Dog havde en lidt større andel af de forældre, som besvarede spørgeskemaet i 2016, et godt kendskab til projektets indhold, end det var tilfældet blandt de forældre, som besvarede spørgeskemaet i 2017.³³

På spørgsmålet om, hvorvidt projektet har inspireret forældrene og deres familie til et få mere bevægelse og fysisk aktivitet ind i hverdagen, svarede lidt over halvdelen både i 2016 og 2017, at dette i nogen eller høj grad var tilfældet. I 2017 var andelen af forældre, som slet ikke oplevede at være blevet inspirerede af projektet, steget.

På spørgsmålet om, hvorvidt projektet har inspireret forældrene til at undersøge mulighederne for bevægelsesrelaterede fritidstilbud for deres børn, svarede lidt under halvdelen af forældrebestyrelsesmedlemmerne, at dette i nogen eller høj grad var tilfældet. Lidt over halvdelen svarede i 2017, at de slet ikke havde fundet inspiration til ovenstående i projektet, modsat ca. en tredjedel i 2016.

Samlet set gav lidt over halvdelen af de adspurgte forældre udtryk for, at de har haft et udbytte af projektet i form af, at de er blevet inspirerede til at få mere bevægelse og fysisk aktivitet ind i hverdagen. Lidt under halvdelen er blevet inspirerede til at undersøge mulighederne for fritidstilbud med fokus på bevægelse og

³³ Se Bilag 1.

fysisk aktivitet for deres børn. Projektets mål om at bidrage til, at børn og familier fik flere ideer til et aktivt liv, er således nået for en del af familiernes vedkommende.

En del af de forældre, som ikke har oplevet et udbytte af projektet, var enten meget fysisk aktive med deres børn i forvejen (og havde allerede tilmeldt deres børn til fritidstilbud) eller havde begrænset viden om projektets indhold.

Tema 5: Tværfagligt samarbejde

Evalueringsens tema 5 belyser forskellige elementer i relation til det tværfaglige samarbejde omkring det forebyggende arbejde med børns overvægt og motoriske vanskeligheder.

5.1. Vurdering af snitflader og arbejdsgange

Et af delmålene i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* var at skabe klare snitflader og enkle arbejdsgange på tværs af kommunens centre. I projektbeskrivelsen var der beskrevet en intention om at udarbejde metoder til, hvordan der skabes klare snitflader og enkle arbejdsgange på tværs af kommunens centre. I arbejdet skulle indgå overvejelser om, hvordan arbejdet med at synliggøre snitflader og arbejdsgange mellem parterne kunne beskrives i et flowdiagram.

De væsentligste aktører i det forebyggende arbejde og i samarbejdet om børn, der er, eller er i risiko for at blive, overvægtige, er sundhedsplejersker, psykologer, sagsbehandlere, familiebehandlere fra Familieværkstedet samt personale i daginstitutioner og skoler. I løbet af projektperioden er det daværende PPR-center og Familiecentret blevet sammenlagt til ét center - Center for Børn og Forebyggelse (CBF) - hvilket har lettet arbejdsgangene på tværs af centrene betydeligt. Dette er yderligere forstærket af, at de to centerchefer for CBF og Center for Dagtilbud og Skoler (CDS) i forbindelse med rådhusrenoveringen fik etableret kontor ved siden af hinanden.

Sideløbende med projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* er *Håndbog for samarbejde om sårbare børn* blevet opdateret. Håndbogen, som er udformet som et spindelvæv - et slags flowdiagram - giver vejledning til, hvordan der samarbejdes mellem driftssteder og CBF om sårbare børn og unge, herunder om børn med overvægtsproblematikker, motoriske vanskeligheder eller udfordringer i relation til trivsel og samspil med andre. Opdateringen er kvalificeret af repræsentanter fra skoler, dagtilbud og medarbejderrepræsentanter fra CBF. Opdateringen blev foretaget i 2015, og der arbejdes aktuelt på endnu en tilpasning til de aktuelle forhold.

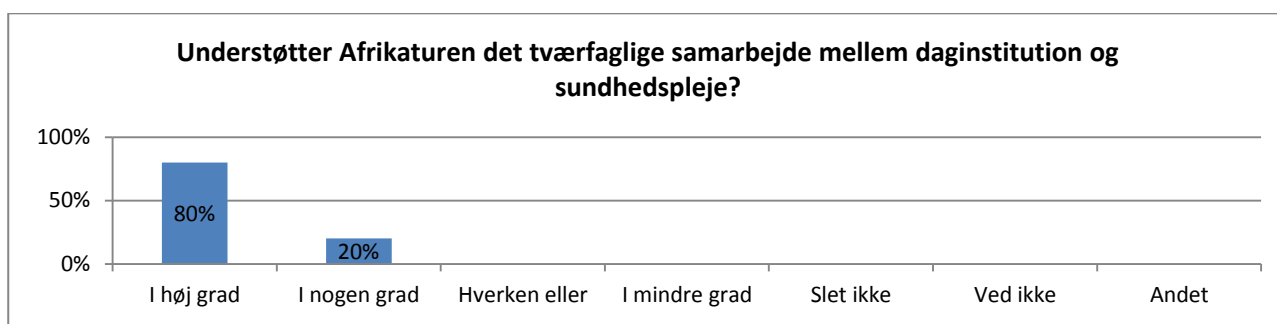
Med henblik på at smidiggøre arbejdet og samarbejdet om sårbare børn og unge har centercheferne for CBF og CDS besluttet og meldt ud, at driftsstedsledere og afdelingsledere i de to centre kan henvende sig direkte til centercheferne på tværs af de to centre.

CBF har udarbejdet *Din guide til forebyggende indsatser*, som bl.a. beskriver indsatser til overvægtige børn og unge samt deres familier. Guiden er målrettet dagtilbud og skoler og beskriver forskellige indsatser, som findes i CBF, og som medarbejdere i dagtilbud og skoler kan trække på. Guiden er udgivet én gang årligt siden 2015.

Samlet set er der således arbejdet målrettet og på flere fronter med at sikre klare snitfald og enkle arbejdsgange i det tværfaglige samarbejde omkring sårbare børn – og ikke mindst med at tydeliggøre disse over for medarbejdere og samarbejdspartnere.

5.1.1. Afrikaturen – et eksempel på en metode der styrker det tværfaglige samarbejde

Afrikaturen er som tidligere nævnt en metode til tidlig identifikation af børn, som har behov for en særlig indsats på grund af motoriske udfordringer, overvægt eller udfordringer i relation til deres trivsel og samspil med andre. Metoden er udviklet i et samarbejde mellem sundhedsplejen og daginstitutionerne og er tænkt ind i projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* som en understøttende aktivitet. Afrikaturen er et fælles metodisk rum, hvor sundhedsplejefagligheden og den pædagogiske faglighed kommer i spil. Dermed styrker metoden det tværfaglige samarbejde – også udenfor Afrikaturen. De involverede medarbejdere omkring Afrikaturene har svaret på spørgsmålet om, hvorvidt og i hvor høj grad Afrikaturen understøtter det tværfaglige samarbejde imellem daginstitution og sundhedspleje. 80 % af de involverede medarbejdere har svaret, at metoden 'i høj grad' understøtter det tværfaglige samarbejde, mens 20 % har svaret, at metoden 'i nogen grad' understøtter det tværfaglige samarbejde.

5.2. Synliggørelse af eksisterende fritidstilbud

Af evalueringsdesignet fremgår det, at der som led i synliggørelsen og koordineringen af tilbuddene til projektets primære målgruppe skal udarbejdes et landkort over eksisterende aktivitetstilbud i Ishøj Kommune (kommunale tilbud og foreningstilbud). Det har imidlertid endnu ikke været muligt at få udarbejdet et sådant.

5.3. Samarbejdet med de praktiserende læger

Af konceptet for projektets evaluering fremgår det, at den ledende sundhedsplejerske samler data, der viser, hvor mange praktiserende læger sundhedsplejen har besøgt, og hvor mange børn de praktiserende læger har visiteret til ICDP-forløb eller anden indsats i sundhedsplejen.

Det er ikke lykkedes at etablere et samarbejde med de praktiserende læger i løbet af projektperioden. På trods af et personligt besøg af en sundhedsplejerske i efteråret 2015 hos alle praktiserende læger i Ishøj Kommune, udlevering af skriftligt materiale om Sundhedsplejens tilbud til de 3- til 6-årige familier samt telefonisk kontakt i sommeren 2016, har ingen af de praktiserende læger henvist familier til sundhedsplejen. Det må således konstateres, at projektets mål om at styrke samarbejdet med de praktiserende læger ikke er nået.

Tema 6: Gennemførte aktiviteter

Evalueringsens tema 6 redegør for, hvorvidt de indsatser og aktiviteter, som er beskrevet i projektbeskrivelsen, er blevet gennemført i projektperioden. I nedenstående oversigt fremgår det, hvornår hvilke aktiviteter er blevet gennemført.

De beskrevne aktiviteter er undervejs i projektforsløbet blevet suppleret med yderligere aktiviteter og tiltag. Dette er sket på baggrund af en efterspørgsel fra blandt andre SFO'erne og daginstitutionerne og på baggrund af projektleders erfaringer og vurdering af børnenes og daginstitutionernes behov. Af aktivitetsoversigten fremgår det, hvilke planlagte aktiviteter, der er blevet gennemført i projektperioden, samt hvilke aktiviteter der er suppleret med.

Projektaktiviteter
Grøn: Den planlagte aktivitet er gennemført
Blå: Supplerende aktivitet er gennemført på baggrund af efterspørgsel / behov
Rød: Den planlagte aktivitet har ikke været mulig at gennemføre
<ul style="list-style-type: none">• Kommunikationsplan er udarbejdet (2015).• Tovholdere for projektet er udpeget i alle 10 daginstitutioner (2015).• Daginstitutionerne har sat mål for egen deltagelse i projektet og har evalueret og justeret målene løbende (2015-2017).• Informationsmateriale om børns sundhed er uddelt til tovholderne med henblik på videreformidling af viden til øvrigt personale og forældre (2015).• Medarbejdernes kompetencer er blevet afdækket (2015).• Kompetenceudviklingsforløb for tovholdere og øvrige daginstitutionsmedarbejdere er gennemført (2015-2017). Der er udbudt tre typer af mesterlæreforløb:<ul style="list-style-type: none">• Krop, bevægelse og lege på legepladsen• Krop, bevægelse og lege i hallen• Krop, bevægelse og lege i naturen• Implementering af nye lege og aktiviteter i daginstitutionerne er foregået løbende (2015-2017).• Forældrekonference er afholdt på Kulturhøjskolen (2015).• "Store vejedag" er gennemført i daginstitutionerne (2016 og 2017).• Afrikaturen anvendes som opsporingsmetode i 9 ud af 10 daginstitutioner (2015-2017).• "Store legedage" for forældrebestyrelser og deres børn er afholdt (2016).• "Store legedage" for henholdsvis skolegrupperne i daginstitutionerne og de kommende skolebørn i SFO'erne er afholdt i samarbejde med senioridrætshjælpere (2016 og 2017).• Kompetenceudviklingsforløbet "Leg, bevægelse og fællesskab uden alder" for daginstitutionsmedarbejdere og senioridrætshjælpere er gennemført (2016-2017).• Inspirationsforløb for SFO-medarbejdere er gennemført (2016-2017).• Der er etableret et tovholdernetværk og afholdt 4 tovholdermøder årligt (2016-2017).• Leg- og bevægelsesuge i uge 41 er gennemført i samarbejde med DGI og Ishøj Naturcenter (2016 og 2017).• Forældrekonferencen i 2016 blev ikke gennemført på grund af manglende tilslutning fra forældre. På Børne- og Undervisningsudvalgets møde d. 20. marts 2017 blev det besluttet at aflyse forældrekonferencen i 2017.

Perspektivering

Projekt *Livsglade børn som bruger deres krop* har i løbet af den 3-årige projektperiode i nogen grad nået sine mål. Der kan som beskrevet i evalueringens konklusion ses et ganske svagt fald i andelen af børn med overvægt og motoriske vanskeligheder, når resultaterne fra indskolingsundersøgelsen opgøres efter barnets fødselsår – og det ser ud til, at en del af børnene har fået mere mod på og lyst til bevægelse i hverdagen. I daginstitutionerne er der også sket positive forandringer. Personalet har fået større viden om motorik og bevægelse blandt børn og anvender i stor udstrækning denne viden i deres pædagogiske praksis. Daginstitutionsmedarbejderne igangsætter i større omfang pædagogiske aktiviteter, hvor bevægelse indgår, og de bruger legepladsen og andre udendørsområder som pædagogiske rum for leg og bevægelse. Blandt forældrebestyrelserne er der generelt en opfattelse af, at daginstitutionerne arbejder bevidst og aktivt med motorik og bevægelse.

Positive sidegevinster

Udover de resultater, som knytter sig direkte til projektets formål, delmål og forventede resultater, er der også opnået en række andre positive sidegevinster ved projektet. Dels har projektet opdyrket samarbejdsrelationer med aktører som ikke umiddelbart var tænkt ind i projektet fra start, men som har vist sig at kunne bidrage positivt til projektets aktiviteter – eksempelvis naturvejlederen fra Ishøj Naturcenter, brugere af aktivitetscentret Egely og junioridrætsledere (skoleelever) fra Ishøj Kommunes skoler. Projektet har i den forbindelse gjort interessante erfaringer med at samarbejde med frivillige civilsamfundsaktører - fx i forbindelse med projektets Store Legedage hvor en lille gruppe ældre kvinder med etnisk minoritetsbaggrund fra aktivitetscentret Egely bidrog med forplejning til børnene. En gruppe senioridrætsvejledere har desuden på både Store Legedage og i andre sammenhænge bistået projektleder og daginstitution- og SFO-personale med at facilitere bevægelseslege og drage omsorg for de deltagende børn. Et yderligere aspekt ved projektet, som af projektleder beskrives som en positiv sidegevinst, er en styrket brobygning imellem daginstitution og SFO/skole. Her kan eksempelvis nævnes legepatruljer som er etableret i samarbejde mellem daginstitutioner og skoler, hvor junioridrætsledere fra Ishøj Kommunes skoler arbejder med bevægelsesaktiviteter for børnene i daginstitutionerne. Projektleder vurderer ligeledes, at projektet har bidraget til at øge SFO'ernes fokus på bevægelsesaktiviteter og lege via Store Legedage for de kommende skolebørn såvel som via det inspirationsforløb for SFO-medarbejderne, som blev gennemført i projektperioden på opfordring fra SFO-lederne.

Fortsat fokus på bevægelse

Selvom der således er opnået en række positive resultater i projektperioden, så viser evalueringens resultater samtidig, at Ishøj Kommune stadig står med en udfordring, hvad angår overvægtsproblematikker og motoriske vanskeligheder blandt børn. Der er derfor behov for fokus på bevægelse som en systematisk og målrettet integreret del af daginstitutionernes pædagogiske praksis. Det anbefales, at dette tænkes ind i arbejdet med den obligatoriske nationale pædagogiske læreplan, som ventes vedtaget i folketinget medio 2018. Her er et af temaerne netop *"Krop, sanser og bevægelse"*, hvor det fremgår som læringsmål, at:

- Læringsmiljøet understøtter, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mangfoldige måder at bruge kroppen på.
- Læringsmiljøet understøtter, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så de bliver fortrolige med kroppen, kropslige fornemmelser, kroppens funktioner og mangfoldige bevægelsesmuligheder.

Med henblik på, at understøtte daginstitutionernes arbejde anbefales det, at:

- Daginstitutionerne og SFO'erne tilbydes pædagogisk konsulentbistand fra Center for Dagtilbud og Skoler med henblik på at fastholde og udvikle fokus på bevægelse som en del af deres pædagogiske praksis.
- Daginstitutionernes bevægelsespraksis indgår som en del af det pædagogiske tilsyn.
- Daginstitutionerne fortsat anvender målet om, at børnene skal kunne 10 bevægelseslege, når de starter i SFO, som et pædagogisk redskab til at sikre et vedblivende fokus på bevægelsesaktiviteter og – lege.
- Det drøftes med SFO-lederne og daginstitutionslederne, hvorvidt Store Legedag skal etableres som en tilbagevendende begivenhed for de kommende skolebørn.

Bilag 1. Spørgeskemabesvarelser

I forbindelse med evalueringen er der gennemført spørgeskemaundersøgelser blandt følgende informanter:

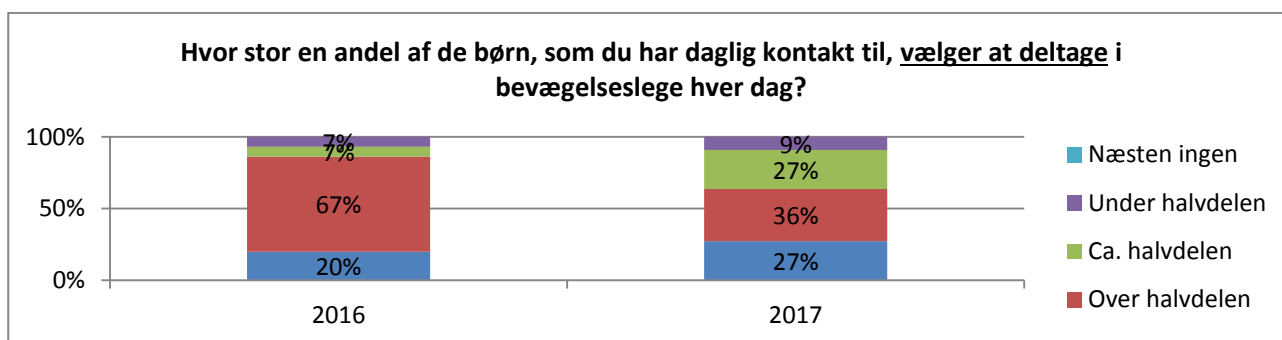
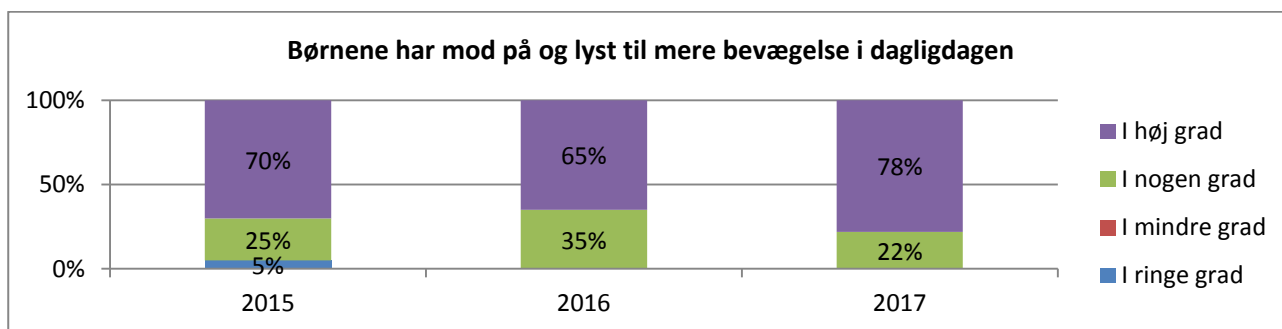
- Tovholdere i daginstitutionerne
- Daginstitutionsmedarbejdere i daginstitutionerne
- Daginstitutionsledere
- SFO-medarbejdere
- Repræsentanter for daginstitutionernes forældrebestyrelser

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne præsenteres nedenfor. Enkelte af opgørelserne summer ikke 100 % på grund af afrunding.

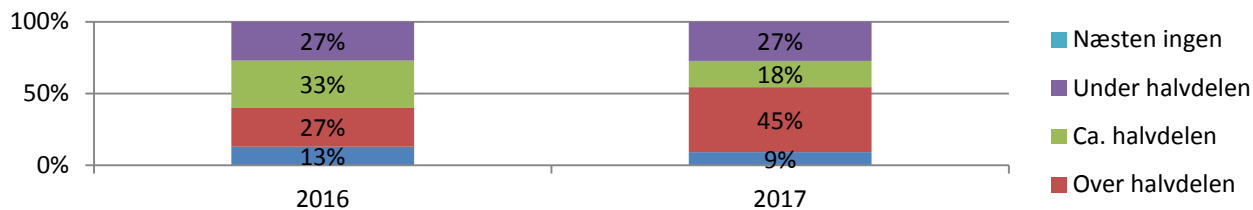
Informanterne har haft mulighed for at kommentere nogle af spørgsmålene skriftligt i forbindelse med spørgeskemabesvarelsen. Disse kommentarer indgår i evalueringen, der hvor det vurderes relevant.

Tovholderes besvarelser

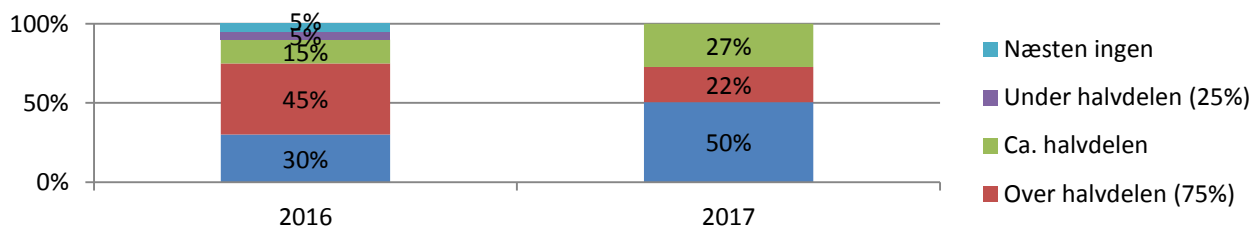
I 2015 besvarede 21 tovholdere i daginstitutionerne spørgeskemaet. I 2016 besvarede 20 tovholdere spørgeskemaet. I 2017 besvarede 25 tovholdere spørgeskemaet. Enkelte af spørgsmålene blev først tilføjet til spørgeskemaet i 2016.

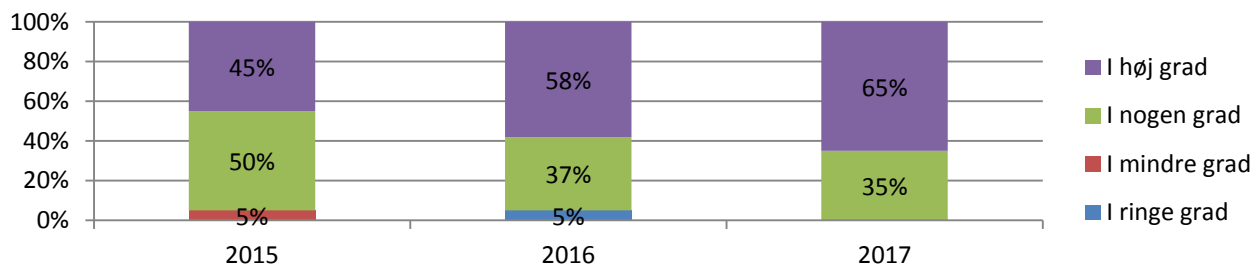
Hvor stor en andel af de børn, som du har daglig kontakt til, tager selv initiativ til en bevægelsesleg hver dag?

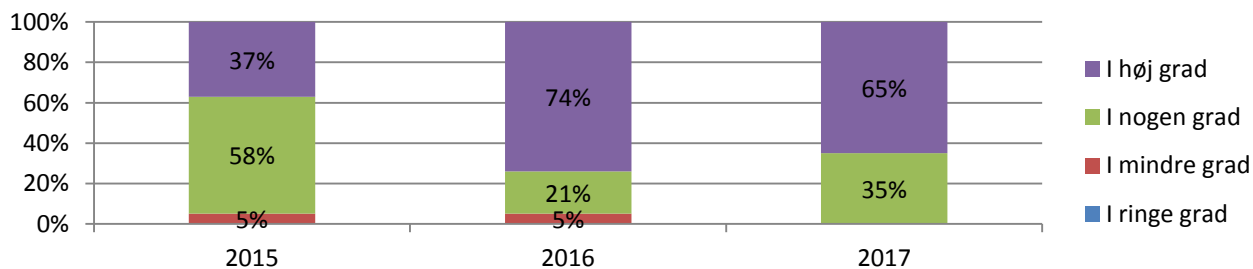
Hvor stor en andel af de børn, som du har daglig kontakt til, vurderer du, har en god fysisk grundform?

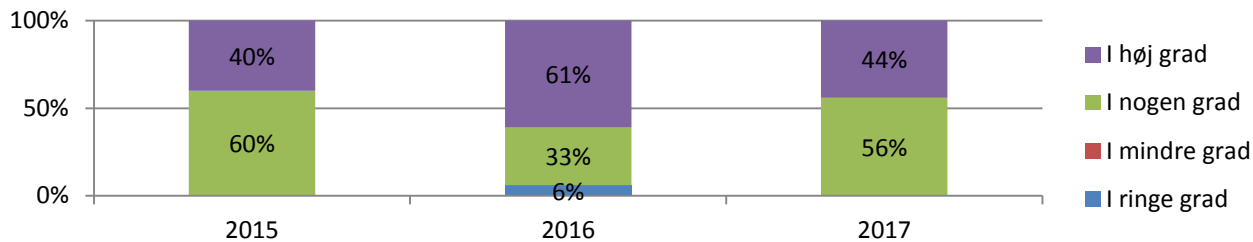
Jeg har opnået viden om motorik, sanseintegration og bevægelseslege

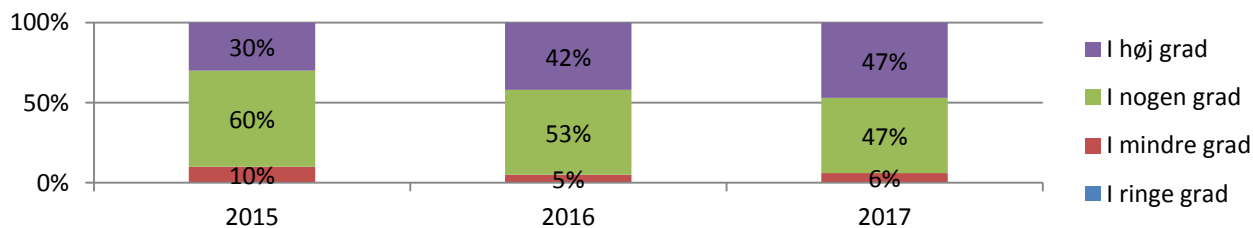
Jeg anvender min viden om motorik, sanseintegration og bevægelseslege

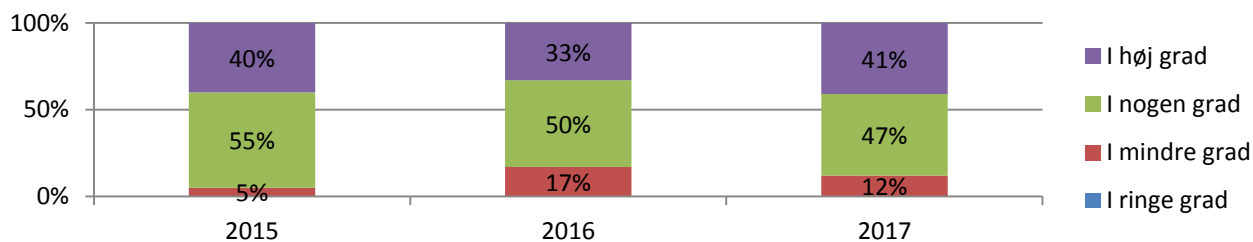
Jeg kan anvende legepladsens redskaber til at stimulere børnenes sanser og motorik

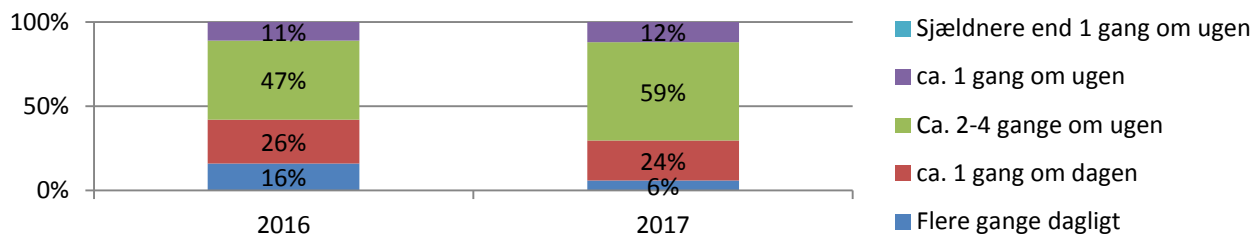
Legepladsen er blevet et pædagogisk læringsrum til leg og bevægelse

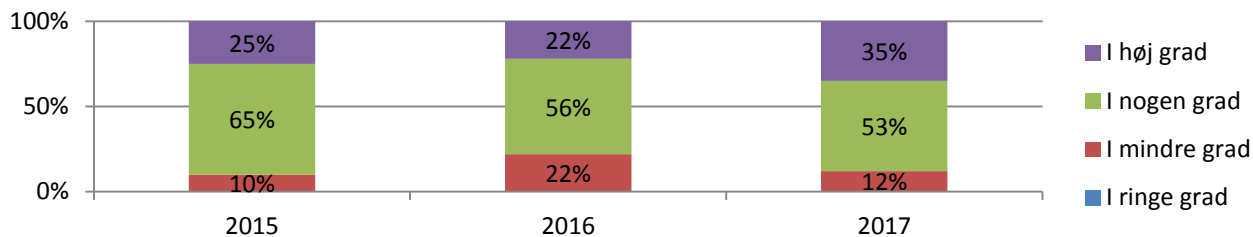
Jeg igangsætter ustrukturerede og strukturerede lege på legepladsen

Jeg tager initiativ til en organiseret bevægelsesaktivitet eller -leg

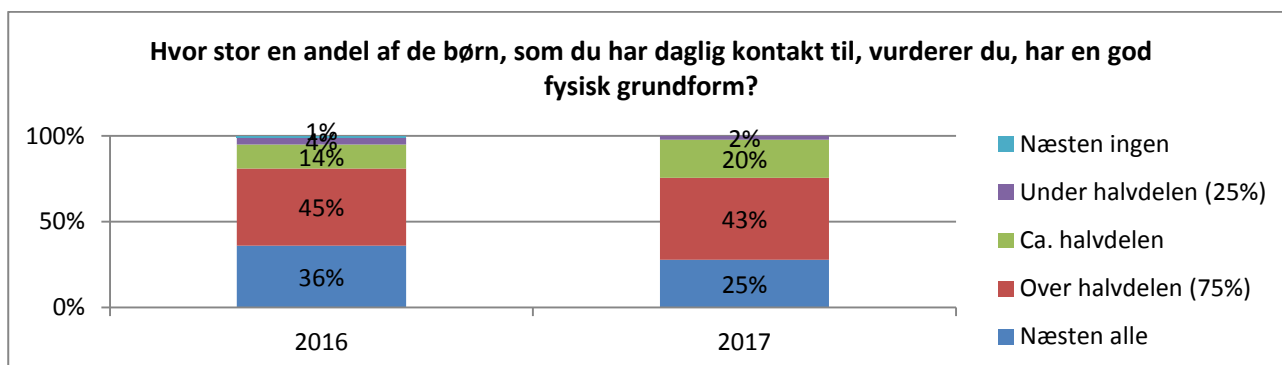
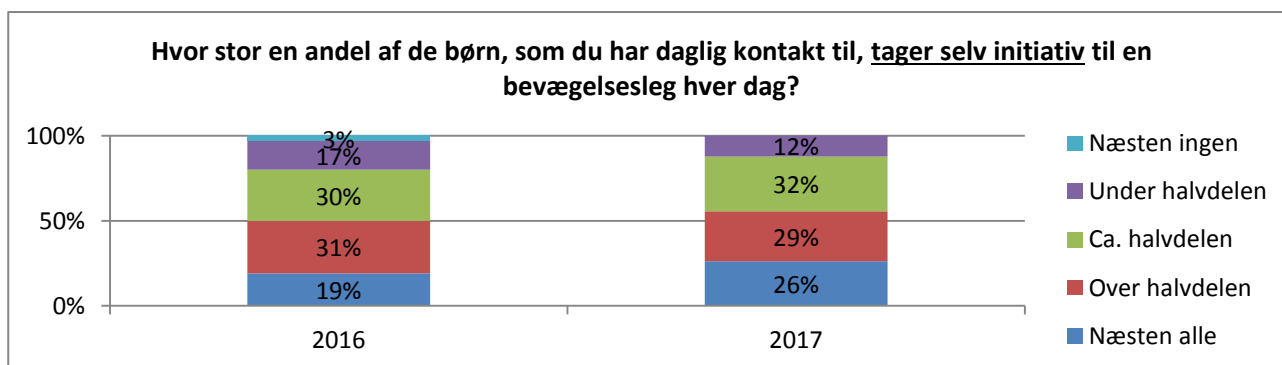
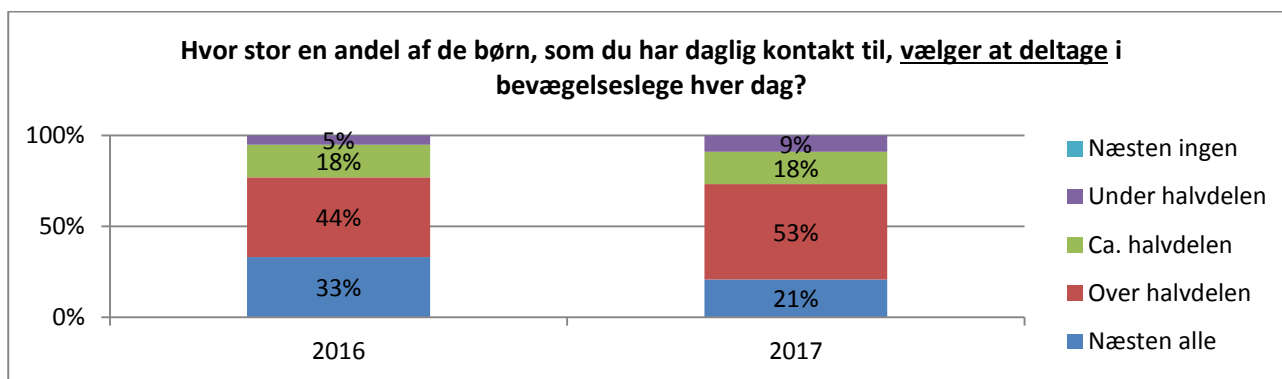
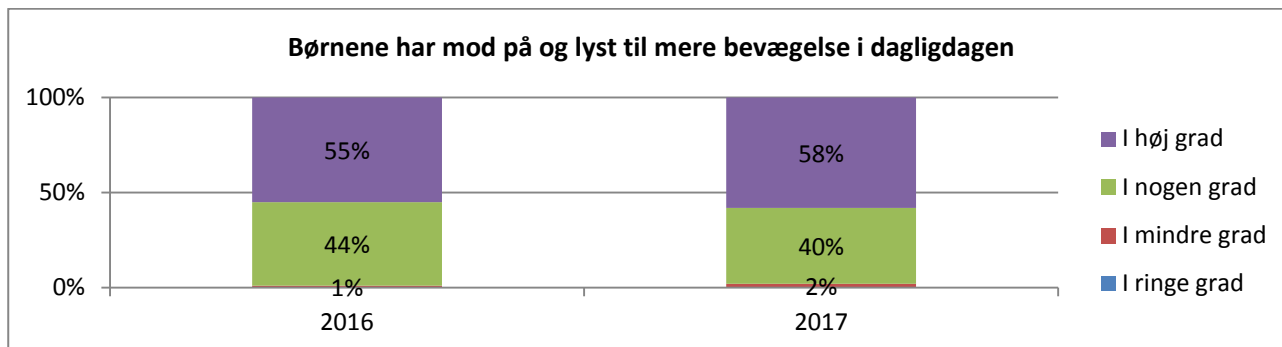

Jeg er rollemodel for mine kolleger og lærer dem nye bevægelseslege

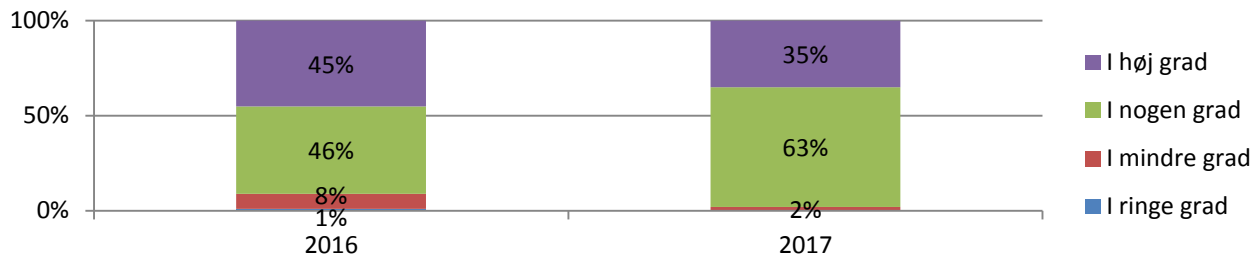

Øvrige daginstitutionsmedarbejderes besvarelser

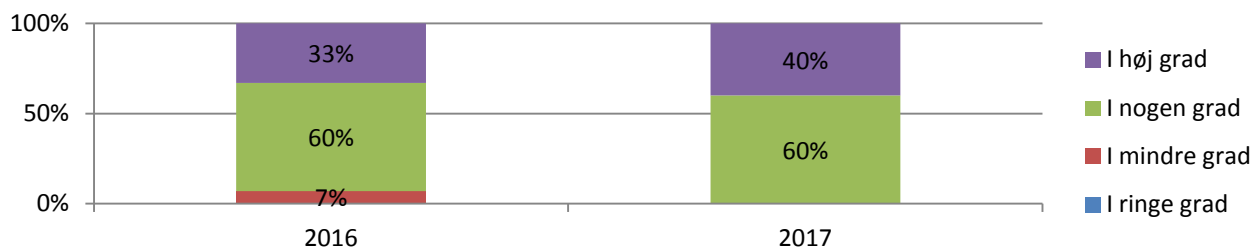
Spørgeskemaundersøgelsen blandt de øvrige medarbejdere, som udover tovholderne i daginstitutionerne arbejder med de 3-6-årige børn, blev gennemført første gang i 2016. I 2016 besvarede 76 daginstitutionsmedarbejdere spørgeskemaet. I 2017 besvarede 49 daginstitutionsmedarbejdere spørgeskemaet.

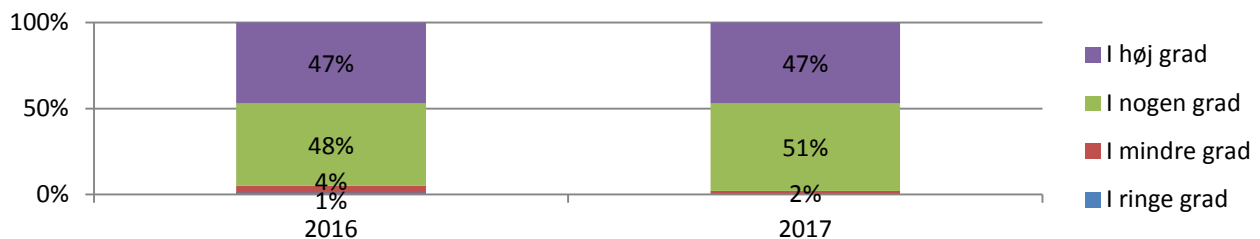
Jeg har opnået viden om motorik, sanseintegration og bevægelseslege

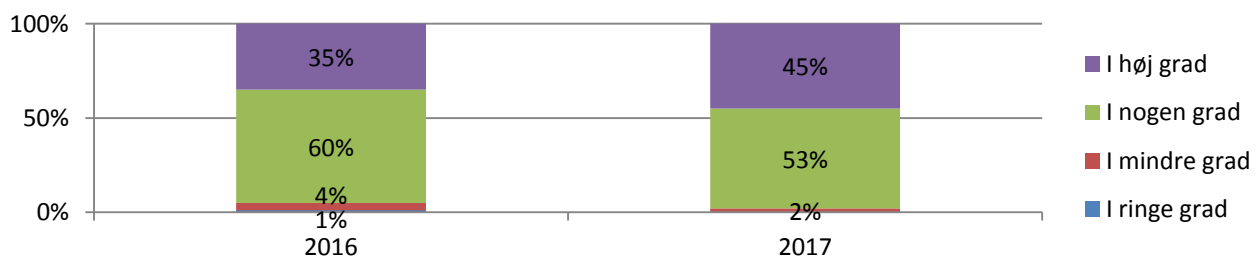
Jeg anvender min viden om motorik, sanseintegration og bevægelseslege

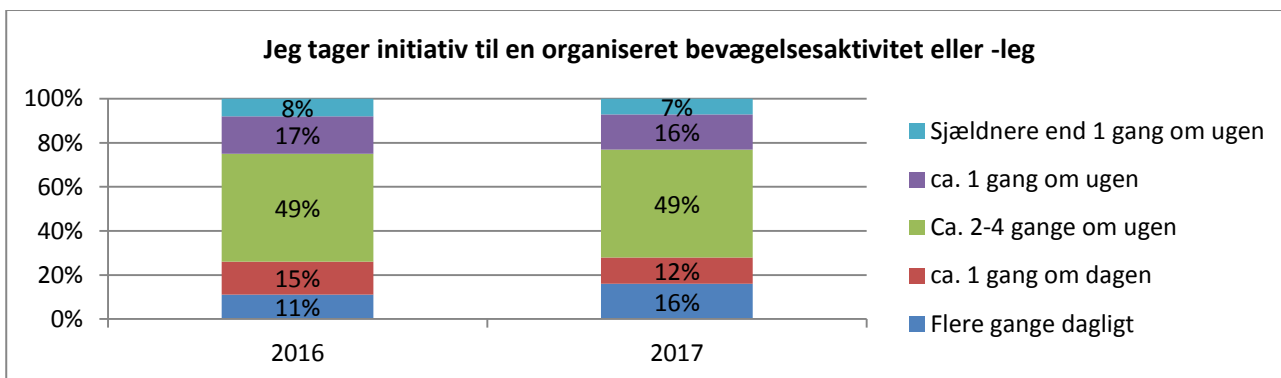
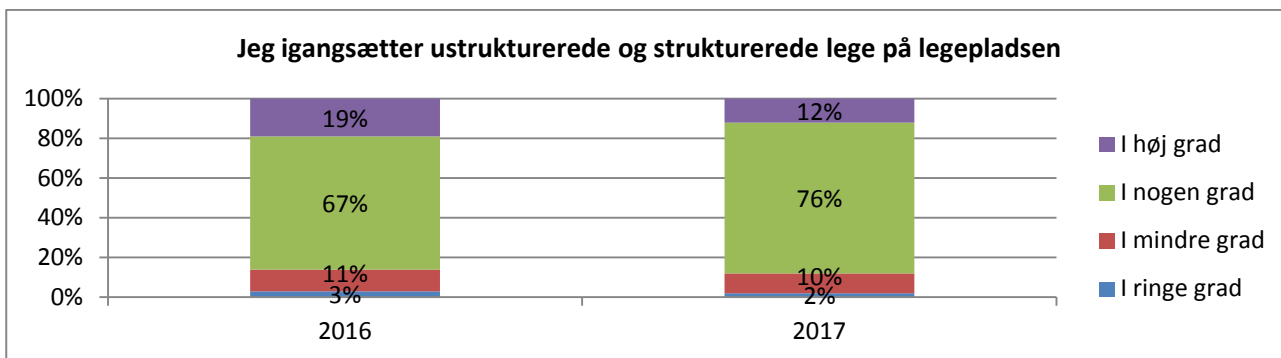

Jeg kan anvende legepladsens redskaber til at stimulere børnenes sanser og motorik

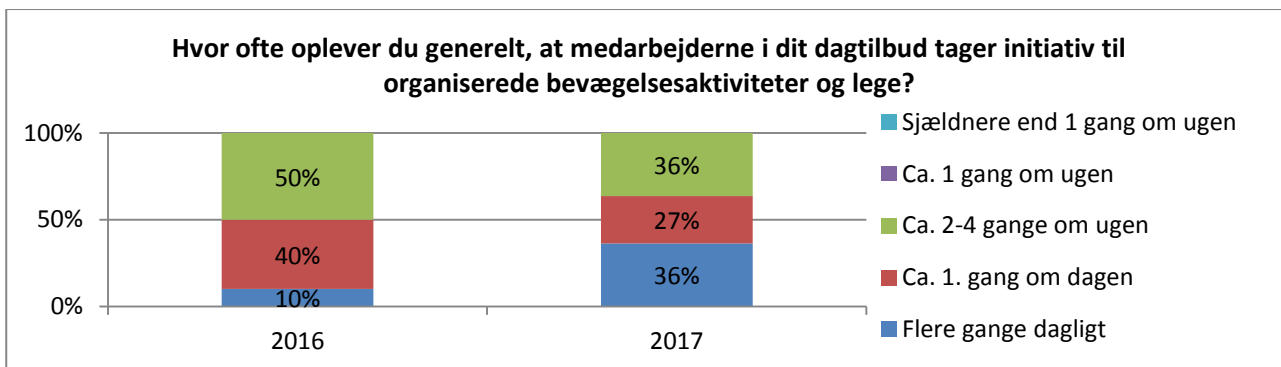
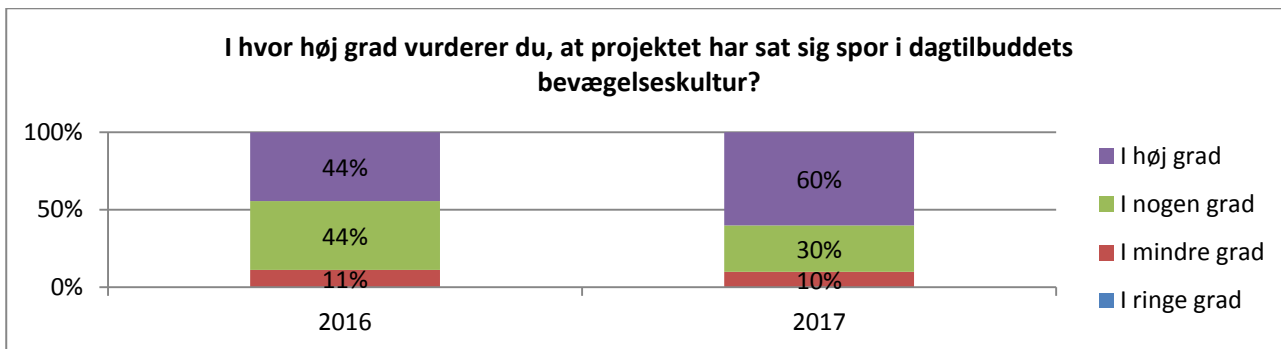
Legepladsen er blevet et pædagogisk læringsrum til leg og bevægelse

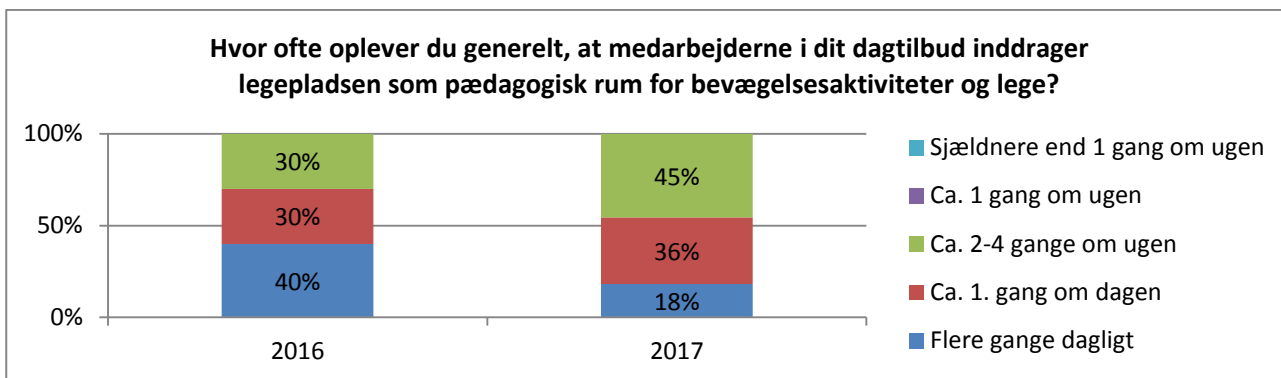

Daginstitutionsledernes besvarelser

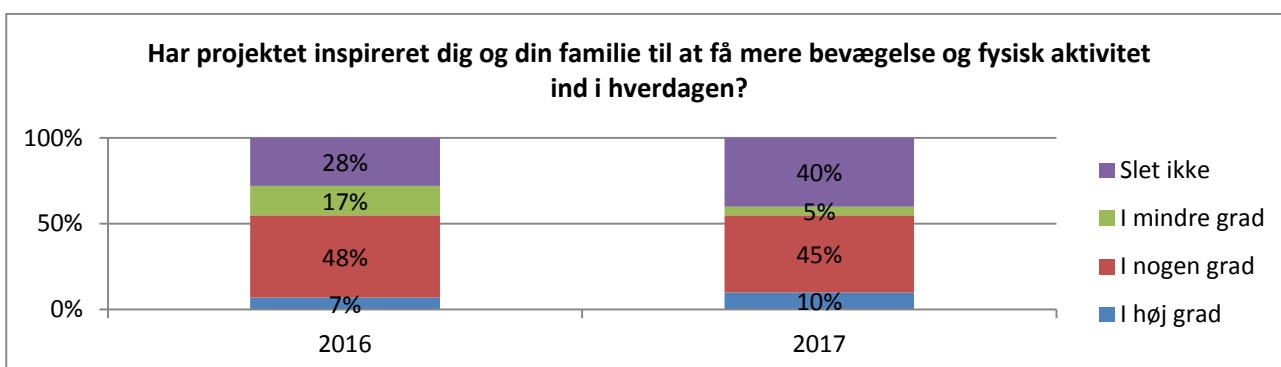
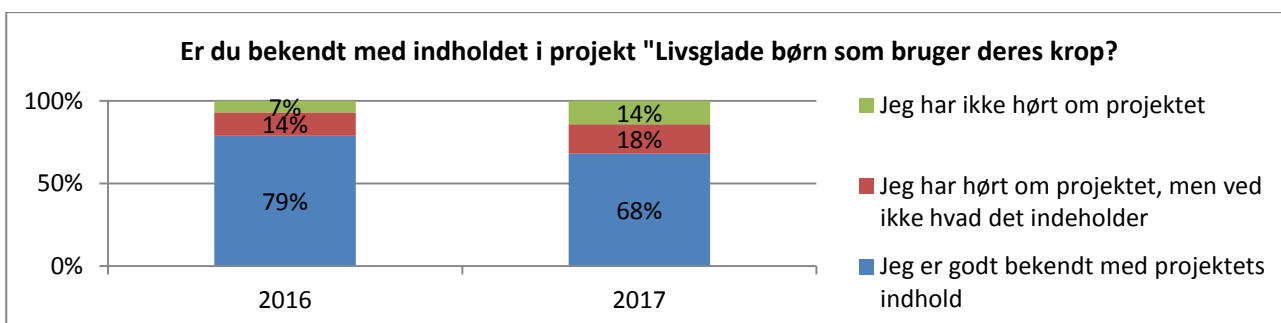
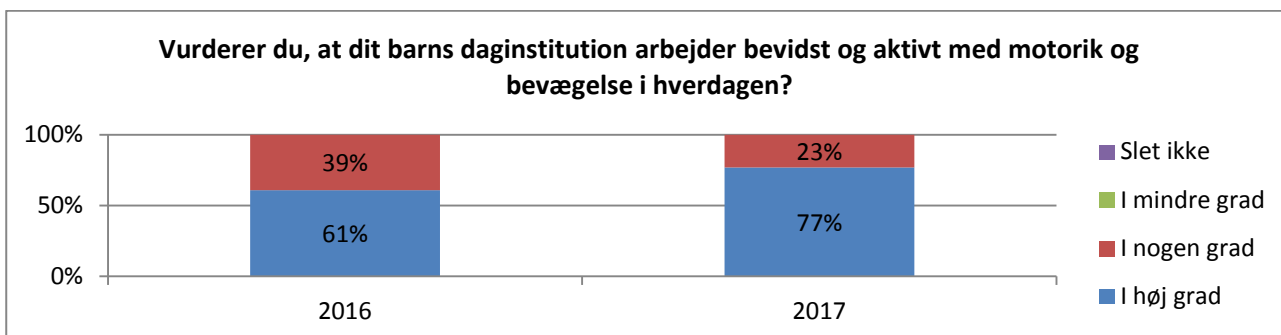
Spørgeskemaundersøgelsen blandt daginstitutionslederne, blev gennemført første gang i 2016. Alle 10 daginstitutionsledere har besvaret spørgeskemaet i 2016 og 2017.

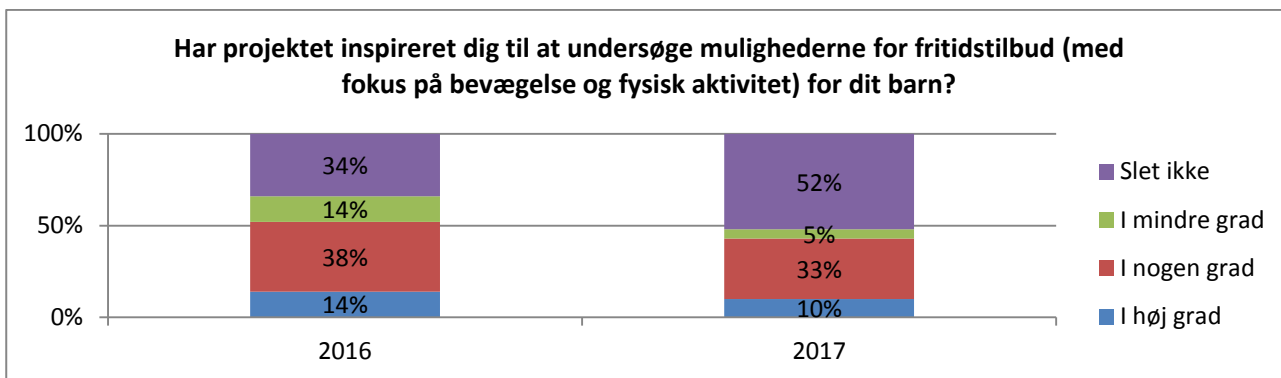

Forældrebestyrelsesmedlemmers besvarelser

Spørgeskemaundersøgelsen blandt medlemmerne af daginstitutionernes forældrebestyrelser blev gennemført første gang i 2016. I 2016 besvarede 29 forældrebestyrelsesmedlemmer spørgeskemaet. I 2017 besvarede 22 medlemmer spørgeskemaet.

SFO-medarbejdernes besvarelser

Spørgeskemaundersøgelsen blandt SFO-medarbejderne blev gennemført første gang i 2016. I 2016 besvarede 14 SFO-medarbejdere spørgeskemaet. I 2017 besvarede 30 SFO-medarbejdere spørgeskemaet.

